

Odjeci Bokserskog ustanka u Hrvatskoj 1900. i 1901. godine

Bonačić-Krešić, Matko

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:114484>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za povijest

Ak. god. 2021./2022.

Matko Bonačić-Krešić

Odjeci Bokserskog ustanka u Hrvatskoj 1900. i 1901. godine

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Damir Agičić

Zagreb, srpanj 2022.

Sadržaj

Uvod	4.
Boksterski ustanak	5.
Kina prije 1895.	5.
Strane intervencije	8.
Problem misionara	9.
Industrijalizacija i prirodne katastrofe	10.
"100" dana reforme i dvorski prevrat"	11.
Početak Boksterskog ustanka 1898. i 1899.	12.
Širenje ustanka siječanj-svibanj 1900.	13.
Lipanj 1900.	15.
"55 dana u Pekingu"	18.
Jesen i Zima 1900.	20.
Boksterski protokol i 1901.	21.
Izveštavanje Hrvatskih novina	24.
<i>Narodne novine, Obzor i Novi list</i>	24.
Izveštavanje i stavovi novina o krizi u Kini	26.
Pristup nedostupnosti vijesti i dezinformacijama	28.
Ubojstvo Kettelera	31.
Prvi mjeseci 1900. godine i okrivljavanje diplomacije	33.
Kina	35.
Kina, Kinezi i bokseri	36.
Carica regentica Cixi	40.
Princ Tuan	41.
Princ Qing/Čing	42.
Li Hongzhang i južni potkraljevi i guverneri	42.
Intervencija stranih sila	44.
Strane/savezničke sile	45.
Austro-Ugarska, Hrvatska i Boksterski ustanak	47.
Austro-ugarski "settlement"	49.
Seymourova ekspedicija	50.
Precjenjivanje kineskog vojnog potencijala	50.

Njemački car Wilhelm	51.
Grof Waldersee	52.
Europska barbarstva	53.
Anti-engleski sentiment	54.
Popratni sadržaj	54.
Zaključak	56.
Summary in English	57.
Bibliografija	58.
Prilog	60.

Zahvale na strpljenu i potpori mojoj obitelji, prijateljima i kolegama.

Merci au le musée de la Légion d'honneur pour l'assistance.

Uvod

*The year was 1900. tis worth remembering,
The men who lived through 55 days at Peking,
T'was called the boxer insurrection, a bloody oriental war
Against all nations of the diplomatic corps...¹*

Boklerski pokret/ustanak bio je intrigantan događaj. Pamti se kao trenutak "jedinstva" europskih država i Japana protiv zajedničkog neprijatelja, po "herojskom držanju" stranih diplomata u glavnom kineskom gradu i operaciji njihova spašavanja. Pamti se i zbog začudne situacije gdje potlačeni i gladni kineski narod nije usmjerio svoje nasilje protiv kineske vlasti, koju je glasno podržavao, već protiv malobrojnih stranaca na sjeveru Kine.

Međutim, postoji razlika između toga kako se događaj pamti i onoga kako je bio percipiran u onom vremenu. Kakva je bila percepcija velikih sila, sa interesima u događaju, i onih manjih, koje su interese jedva imale.

Austro-Ugarska monarhija, a time i hrvatski mornari sudjeluju u događaju silom prilika, gotovo slučajno. Brod njegovog veličanstva, Franje Josipa, *SMS Zenta*, bio je 1900. na zadatku jačanja utjecaja Austro-Ugarske, tzv. "pokazivanja zastave", kod obala Japana. *Zenta* je bila dovoljno blizu da se pridruži ostalim silama koje su odgovarale na poziv za pomoć u obrani stranih poslanstava iz Pekinga od napada kineskih "boksera". Da *Zenta* nije bila na dalekom istoku upitno je bi li Austro-Ugarska uopće sudjelovala u događajima Boklerskog ustanka i kako bi se o tim događajima izvještavalo da mornari Carske i kraljevske mornarice nisu bili prisutni.

U ovom radu predstaviti ću načine svakodnevnog izvještavanja tri dnevna lista iz Hrvatske o Boklerskom pokretu u Kini: novina *Banske Hrvatske*, *Narodnih Novina*, novina "narodnjačke opozicije", *Obzor* i novina pravaške opozicije na obali, *Novi list*, iz Rijeke/Sušaka.

Kako novine predstavljaju krizu, kako Kinu i Kineze, a kako boksera? Kako percipiraju ostale strane/savezničke sile u krizi i kako vide ulogu Austro-Ugarske, a time i Hrvatske u događajima?

¹ The Brothers Four "55 days at Peking" 1963.

Boksterski ustanak

Kina prije 1895.

"Mandat neba" je kineska teorija vladanja prema kojoj dinastija na vlasti dobiva i zadržava "mandat neba" za svoju vladavinu sve dok je stanje u državi stabilno i država ne pati od nemira. Kada vladavina počinje propadati, smatra se da je dinastija izgubila mandat neba, te da se može zamijeniti drugom. Kinom je od 1644. vladala mandžurska dinastija/dinastija Qing, koja je zamijenila dinastiju Ming. Dinastija Qing doseže svoj vrhunac na kraju 18. stoljeća kada Kina dolazi do svojih krajnjih teritorijalnih granica na kraju razdoblja "Tri velika cara".² Zbog toga što dinastija Qing nije bila "Han", kineskog porijekla, već mandžurskog, njihova praksa bila je održavanje tradicionalnog kineskog društva i državnog sustava, sa što manje promjena tog sustava, za razliku od prijašnjih dinastija. Carevi i prinčevi dinastije Qing smatrali su da trebaju biti "većim Kinezima od Kineza" kako bi održali vlastiti legitimitet. Kada država ulazi u razdoblje teškoća i krize u 19. stoljeću, što se situacija pogoršava, to više se dvor i dinastija pokušavaju pridržavati tradicionalnih struktura.³ Službeno se upravljalo cijelim carstvom pomoću kompleksnog birokratskog aparata koji se razvijao desecima stoljeća, ali je bio malobrojan. Samo 40-ak tisuća ljudi upravljalo je carstvom u kojem je živjelo stotine milijuna ljudi. Caru je u vladavini pomagalo "Veliko vijeće", "Veliko tajništvo", šest carskih odbora, devet ministarstava, te provincijski potkraljevi i guverneri, a pod njima magistrati/mandarini koji su služili kao suci, sakupljači poreza i lokalni upravitelji. Mandarini su službeno dobili poziciju nakon prolaska rigoroznih ispita temeljenih na konfucijanskoj filozofiji. No, sustav je trunuo iznutra, mandarini i njihovi upravitelji bili su malo plaćeni, te su troškove za život financirali naplaćivanjem usluga, mitom i povećanjem lokalnih poreza kako bi zadovoljili državne zahtjeve i vlastite želje.⁴ Središnja vlast se također našla u krizi. Carski "Ratni odbor" prenio je toliko ovlasti na lokalne guvernere i potkraljeve da je gotovo jedino upravljao "Uredom za objavljivanje pobjeda" (poštom), a većina vojske je postojala samo na papiru, te su zapovjednici uzimali plaću nepostojećih vojnika. "Odbor za javne radove" bavio se "Zapostavljanjem velikog kanala, neodržavanjem cesta i mostova i neodržavanjem protu poplavnog sustava".⁵

² Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. (Zagreb: Sandorf, 2008.) 34.

³ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1963.) 2.

⁴ Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. 36-37.

⁵ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 6.

Situacija se pogoršava kad kineska vlast pokušava zaustaviti trgovinu opijumom, kojom je *Časna kompanija londonskih trgovaca koji trguju u istočnoj Indiji* financirala kupovinu kineskog čaja. Trgovina sa stranim državama bila je ograničena na nekoliko luka, od kojih su najvažnije bile u Kantonu (Guangzhou). Nakon više incidenata s britanskim trgovcima dolazi do Prvog opijumskog rata (1839.-1842.) na kraju kojeg Britanija zaposjeda otok koji će postati Hong Kong, a Kina potpisuje prvi, takozvani "Nejednaki/nepravedni ugovor", sa stranom silom. Sporazum u Nanjingu 1842. otvara luke Amoy (Xiamen), Foochow (Fuzhou), Nigpo (Nigbo) i Šangaj za trgovinu sa strancima koji dobivaju određenu razinu imuniteta u Kini. Slične koncesije uslijedile su i drugim europskim silama, jer središnja vlast nije percipirala trgovce, koji su bili ograničeni na određene luke, kao prijjetnju svojoj vlasti.⁶

Nakon poraza u Opijumskom ratu pojavljuju se naznake da je dinastija Qing izgubila "mandat neba" te da je se može zamijeniti. Prvo veliko iskušenje za vlast dinastije Qing bila je Pobuna Taipinga/Pobuna Nebeskog kraljevstva (1850.-1864.) koju je započeo Hong Xiuquan, propali magistrat koji nije prolazio na državnim ispitima. On se 1850. proglasio sinom/bratom kršćanskog Boga, te započeo pobunu pozivajući se na viziju u kojoj tvrdi da je dobio nalog da uništi "svjetovne demone", tj. mandžursku dinastiju.⁷ Smatra se da je krivio dinastiju i Mandžurce za svoje neuspjehe, jer je vladajuća aristokracija započela favorizirati mandžurske kandidate za mandarinske pozicije.⁸ Hong Xiuquan usmjerio je pobunu protiv dinastije, mandžurske aristokracije, korumpirane administracije, a obećao je zemlju seljacima i pozivao se na neku vrstu egalitarizma, dok je sam živio u carskom luksuzu. Zauzećem prvih gradova u središnjoj Kini, Xiuquan se proglašava novim carem, i započinje građanski rat koji će Kinu stajati 20 milijuna života.⁹

Tijekom pobune Taipnga dolazi do stranih intervencija i sukoba dinastije Qing sa Britanijom i Francuskom u Drugom opijumskom ratu (1856.-1860.), koji je završio nakon zauzeća luke Tientsin i diplomatskog incidenta. Kada je mir trebao biti sklopljen, kineski car dao je ubiti europske diplomate u Pekingu, izazivajući intervenciju francusko-britanske vojske što dovodi do spaljivanja carske Ljetne palače i potpisivanja novih ugovora koji su stranim vlastima i strancima dali još više utjecaja i privilegija u kineskim lukama.¹⁰

⁶ Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. 39-40.

⁷ *Ibid* 49.

⁸ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 12.

⁹ Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. 49-50.

¹⁰ *Ibid* 52-53.

U kaosu opijumskih ratova i pobune 1861. umire car Xianfeng (1850.-1861.) i nasljeđuje ga maloljetni car Tongzhi (1861.-1875.), u čije ime vlada Xianfengova konkubina, poznatija kao carica udova/carica regentica Cixi (1861.-1908.). Njezina vladavina bila je nemilosrdna borba za opstanak na vlasti njezine konzervativne frakcije na dvoru sljedećih više desetljeća. Kaos u kojemu dolazi na vlast usmjerava caricu prema održavanju tradicionalnog statusa quo umjesto reforme.¹¹ Nakon smrti cara Tongzhia dolazi do borbi za prevlast na dvoru koje završavaju ponovnim uspostavljanjem moći carice udove/regentice Cixi, koja vlada u ime maloljetnog cara Guangxua (1875.-1908.) te se njezina vlast produljuje i u njegovu punoljetnost. Sam Guangxu bio je skloniji reformi, ali on i njegovi pobornici nisu se uspijevali nametnuti na dvoru, dijelom jer je car bio sklon bolestima.¹² Reformistički elementi su smatrali da su pobuna Taipinga i opijumski ratovi stvorili potrebu za reformom i modernizacijom kineske države po uzoru na strane, tj. europske/zapadne modele, osobito u vojsci, te su je zagovarali.¹³ U gušenju pobune Taipinga i u pregovorima sa stranim silama iskazao se mandarin Li Hongzhang/Li Hung-chang (1823.-1901.) koji je postao jedna od najvažnijih ličnosti u Kini u drugoj polovici 19. stoljeća. Takozvani "kineski Bismarck" bio je jedan od glavnih modernizatora i pregovarača sa stranim/europskim silama i trgovcima.¹⁴ No, na dvoru je tijekom 1870-ih i 1880-ih prevladavala konzervativna frakcija koja je odbijala pokrenuti značajne reforme iako su japanski napad na Taiwan 1874. i Kinesko-francuski rat 1884.-1885. ponovno pokazali slabosti Kine. Uz priznanje francuske dominacije nad Indokinom i davanje novca i ustupaka Japanu da napusti Taiwan, Kina je proširila prava koja su uživali stranci, trgovci i misionari. Budući da su svi ugovori sadržavali tzv. *Most favoured nation clause*, sva prava koja je uživala jedna sila priznavala su se i drugima.¹⁵ Japan je za razliku od Kine 1860-ih započeo reformu i industrijalizaciju koja je dopustila da 1880-ih započne pretendirati na dominaciju u Koreji. Te 1894. izbija Prvi kinesko-japanski rat (1894.-1895.).¹⁶

¹¹ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 10,19-20.

Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. 54-56.

¹² Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. 74-76.

¹³ *Ibid* 66-69.

¹⁴ *Ibid* 65,67.

¹⁵ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 66,68.

¹⁶ Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. 79.

Strane intervencije 1895.-1900.

Nakon poraza Kine u Prvom kinesko-japanskom ratu dolazi do velike promjene u odnosima Kine sa stranim silama. Do tada je Kina funkcionirala po principu "otvorenih vrata" koji je dopuštao da sve strane sile, više-manje, funkcioniraju po jednakim pravilima. U točno određenim kineskim gradovima i lukama stranci su smjeli otvarati poduzeća, tvornice i druga poslovanja, imali su privilegirani status pred zakonom i u trgovini, a strani kršćanski misionari i njihovi kineski štićenici uživali su posebnu zaštitu pred zakonom u čitavoj Kini. Pobjedom Japana 1895. i mirom u Shimonosekiju Kina je prisiljena predati svoj utjecaj nad Korejom Japanu. Japan se uključuje u sustav privilegiranim trgovačkih sila, ali kao najvažnije Japanu se predaju teritoriji Formose (Taiwana) i poluotok Liadong (Dalian/Port Arthur). Zauzećem teritorija na samom kontinentu, tj. Port Arthura, Japan je zaprijetio utjecaju i interesima drugih stranih sila u Kini. Ubrzo nakon potpisivanja mira u Shimonosekiju dolazi do "Trostruke intervencije" Francuske, Njemačke i Rusije, koja prisiljava Japan na povratak Port Arthura Kini. Zauzeće tog područja i utjecaj nad Korejom zaprijetio je ruskim ugovorima o gradnji Transsibirske željeznice kroz Mandžuriju, dok je Francuska strahovala da bez njene intervencije Kina neće biti voljna dati daljnje koncesije na jugu, blizu Francuske Indokine. Japan je u slučaju Port Arthura jednostavno preduhitrio Njemačku koja je i sama htjela stvoriti luku na kineskom tlu. Njemačka je trebala baze za ugljen za svoju mornaricu, jer je ovisila o lukama drugih država na Dalekom istoku.¹⁷ Ostale sile, Ujedinjeno Kraljevstvo i SAD uznemirili su događaji u Kini zbog prijetnje kineskom teritorijalnom integritetu i kraju politike "otvorenih vrata".¹⁸

Nakon "Trostruke intervencije" uslijedila je serija događaja koja je dovela do nagle promjene odnosa europskih sila, SAD-a i Japana prema Kini i kraju politike "otvorenih vrata", što je uzrokovalo daljnju destabilizaciju Kine. Rusko carstvo 1896. otvara pregovore s Kinom oko gradnje "Sjeverno-kineske željeznice", posudbi ruskog novca Kini i dopuštenju sidrenja ruske dalekoistočne flote u Port Arthuru.¹⁹ Njemački car Willhelm II, smatrajući da su sada "vrata otvorena" za zauzimanje kineskih luka, tijekom posjeta St. Peterburgu 1897. dobiva odobrenje, ili barem nešto što je car Willhelm interpretirao kao odobrenje, od ruskog cara Nikole II za njemačku bazu u Kiachowu u Kini. Njemačka flota poslana je u ekspediciju iste godine kada 1.11.1897. dolazi do "Juye incidenta", u kojemu su ubijena dva njemačka katolička misionara

¹⁷ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 90.

¹⁸ *Ibid* 83-85.

¹⁹ *Ibid* 87-89.

tijekom nemira u provinciji Shantung, a što Njemačka interpretira kao provokaciju i u ime "zaštite Nijemaca" zauzima luku Qingdau, koju potom dobiva u "najam od 99 godina" od kineske vlade.²⁰ Njemačka, također, prisiljava kinesku vladu na otpuštanje mnogih službenika u provinciji Shandong uključujući i guvernera.²¹

Zauzimanjem Qingdaua propada politika "otvorenih vrata" te ostale strane sile sada kreću u utrku za koncesijama u Kini kako bi održale svoj utjecaj. Rusija dobiva u najam Port Arthur, a Britanija Weihaiwei i prošireno područje Hong Konga. Francuska dobiva dopuštenje za probijanje iz Indokine u provinciju Yunnan.²² U ožujku 1899. Italija traži koncesiju u Chekiangu, ali kineska vlada odbija talijanski zahtjev.²³

Problem misionara

Kršćanski misionari su prisutni u Kini od 16. stoljeća, ali u 19. stoljeću, uz potporu i zaštitu koju su im osigurale europske sile, misije postaju utjecajni faktor u kineskom društvu. Za razliku od drugih Europljana, koji se u velikoj mjeri drže obalnih gradova, misionari putuju u unutrašnjost Kine prema selima te za veliki broj Kineza postaju simbol stranog utjecaja. U većem broju se pojavljuju u Kini na početku razdoblja velikih kriza te Kinezi započinju povezivati pojavu misionara i širenje kršćanstva s "gnjevom nebesa". A već 1860-ih započinju napadi na misionare kao "uzrok propasti".²⁴ Misionari nisu bili samo povezani s razdobljem nemira, nego ih se smatralo uzrokom kriza i nemira, jer su mijenjali odnose unutar kineskog društva. Nije se smatralo prikladnim dopustiti kineskim obraćenicima na kršćanstvo daljnje sudjelovanje u kineskim konfucijanskim, budističkim ili taoističkim ritualima i vjerovanjima.²⁵ Teško se uspostavljala ekskluzivnost kršćanstva naspram kineskim narodnim vjerama jer su bile dio kineskog javnog društvenog i obiteljskog života.²⁶ Protestantski misionari su postavljali zabrane svojim šticienicima na konzumiranje opijata, pušenje i alkohol, te zabranjivali sudjelovanje svojih šticienika u narodnim običajima, što uzrokuje podjele u kineskom društvu.²⁷ Katolički misionari pokušavali su stvoriti amalgamaciju kineskih

²⁰ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 90-92.

²¹ Cohen, Paul. *History in Three Keys: The Boxers as Event, Experience and Myth*. (New York: Columbia University Press, 1997.) 20-21.

²² Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 86,92,94-96.

²³ *Ibid* 97.

²⁴ *Ibid* 122.

²⁵ *Ibid* 122.

²⁶ *Ibid* 126.

²⁷ *Ibid* 125-126.

vjerovanja i katoličanstva, stvaranjem kineske kršćanske obitelji koja će širiti vjeru na ostatak društva što uzrokuje podjele unutar velikih povezanih kineskih obitelji.²⁸ Postojali su problemi s kineskim razumijevanjem vjere, teško su se prenosili koncepti "odvojenosti duha i tijela" i "spasenja ili kazne duha nakon smrti tijela". Također je bilo teško razumjeti zašto su "ti ljudi" (misionari) putovali toliko daleko samo da bi širili svoju vjeru, te su ih mnogi Kinezi percipirali kao agente stranih sila.²⁹

Kako je Kina davala sve veća prava državljanima stranih sila, tako su i misionari i obraćeni kineski kršćani dobivali sve veća prava i zaštite. Misionari su se počeli uplitati u pravne sukobe svojih štíćenika te su zbog zakonskih zaštita i privilegija njihovi štíćenici često dobivali sporove. Tome je doprinijelo i to što dio kineske administracije nije poznao, niti je bio upoznat sa stranim ugovorima, pa su prijevodi i interpretacije često išle u korist strancima.³⁰ Najčešći slučajevi bila su suđenja obraćenim kineskim kršćanima koji su odbijali davati novac za "rituale poganskim idolima", odnosno poreze za gradnju i održavanje lokalnih hramova i drugih društvenih mjesta u kineskim naseljima.³¹ Mnoge crkve su građene na mjestima koja su imala smisla za europska naselja i način gradnje, što se u potpunosti kosilo s kineskim tradicijama i pravilima.³²

Industrijalizacija i prirodne katastrofe

Desetljeća prisutnosti stranih sila u kineskim obalnim gradovima i lukama potaklo je razvoj novih trgovina, manufaktura i industrija. Ali, svaka provincija Kine bila je autarkični entitet koji je morao zadovoljiti vlastite potrebe i nije bio povezan s ostalim dijelovima Kine. Problemi nastaju zbog nedostatka srebra koje se koristilo za plaćanje poreza, što uzrokuje smanjivanje prihoda u cijelom društvu i državi. Uz to, promjene u poljoprivredi koje su dovele do povećanja uzgoja opijuma dovode do smanjenja proizvodnje hrane. Svaka je regija trebala naći vlastito rješenje i nije postojala ekonomska povezanost koja bi omogućila da uspjeh ili neuspjeh jedne regije utječe na ostale.³³ Na sjeveru Kine tijekom posljednjih godina 19. stoljeća industrijalizacija je dovela do velikog porasta nezaposlenosti. Mnogobrojni radnici koji su do

²⁸ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. (Cambridge: Cambridge university press, 1963.) 126.

²⁹ *Ibid* 127.

³⁰ *Ibid* 133.

³¹ *Ibid* 135.

³² *Ibid* 133.

³³ Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. 42-45.

tada robu prevozili kolima ili prenosili na svojim leđima, izgubili su poslove kada su ih zamijenili parobrodi i vlakovi koji su mogli prevesti znatno više dobara uz potrebu rada mnogo manje ljudi. Proizvodnju tekstila u lokalnim obiteljima i manufakturama preuzele su tvornice, a tekstil se i uvezio. Na sjeveru Kine novi poslovi nisu se dovoljno brzo otvarali kao na jugu, nezaposlenost je uvelike zahvatila poluotok Šandong, a situaciju je pogoršala poplava Žute rijeke i glad koja je uslijedila 1898. i 1899.³⁴ U toj atmosferi raste prisutnost bandita i kriminalaca, a vojska koja je pobijeđena u Prvom kinesko-japanskom ratu, nije mogla uspostaviti red, te se ljudi okreću takozvanim "tajnim društvima".

"100 dana reforme" i dvorski prevrat

Kineski dvor u Pekingju bio je podijeljen između "konzervativne" i "reformatorske" frakcije. Konzervativnu frakciju, koja je dugo vremena dominirala na dvoru, predvodila je carica Cixi i njezini miljenici. Konzervativna frakcija gubi na utjecaju nakon poraza od strane Japana 1895., države koju je Kina smatrala jednom od svoje "male braće". Poraz daje snagu i poticaj reformatorima i liberalima kao što je bio sam car Guangxu. Potpora za reformu naglo raste, 1895. car objavljuje prve edikte koji prihvaćaju ideje reformatorskog pokreta za takozvano "samo ojačavanje"/"samo bodrenje". Predstavljaju se ideje izgradnje željeznica i tvornica, monetarne, obrazovne, agrarne i administrativne reforme, te vojne i mornaričke reforme.³⁵ Sve te reforme nailaze na otpor na dvoru i unutar državne administracije, te su veoma ograničene. car Guangxu i reformatori su u ljeto 1898. pokušali progurati reformu u jednom velikom valu, takozvanih "sto dana reformi", tijekom kojega su iz palače poslani valovi edikta i dekreta, koje su napisali reformisti koje je postavio car. Veliki administrativni ispit za državnu službu trebalo je izmijeniti, odmaknuti od repetitive konfucijanističkih teorija i usmjeriti na praktične probleme. Obrazovna reforma trebala je otvoriti sveučilišta, više i osnovne škole prema zapadnim modelima. Administraciju je trebalo reformirati i uniformirati, maknuti provincijalne razlike i dovesti reda u decentralizirani kaos, trebalo je uvesti budžet, nacionalnu valutu itd. Uvedene su reforme za mornaricu i vojsku. Proglašena je sloboda tiska "kako bi se prosvijetlilo autoritete i otkrilo korupciju". Carskim proglasom Koreja prestaje biti vazal Kine. Cijela se kineska obala trebala otvoriti za stranu trgovinu. Trebale su se ukinuti tisućljetne tradicije npr.

³⁴ Cohen, Paul. *History in Three Keys*, 34-36.

³⁵ Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. 93.

vezivanja stopala i obavezno obrazovanje vojnika lukom i strijelom. Mandžurski carski prinčevi i državni administrativni aparat trebali su izgubiti svoje privilegije.³⁶

Ubrzano tempo reformskih dekreta stvara paniku na dvoru. Carev zahtjev za kineskim parlamentom i reformom ministarstava je odugovlačen i blokiran. Caru su nedostajali ključni saveznici unutar državnog aparata. U kasno ljeto 1898. dolazi do unutarnjih sukoba koji u jesen završavaju ponovnim uspostavljanjem regentstva carice Cixi. Uslijedio je egzil i kažnjavanje reformatora i ukidanje većine reformi, osim onih za modernizaciju vojske i mornarice, ali su i one usporene. Početkom 1900. Cixi proglašava sina svojeg miljenika princa Tuana prijestolonasljednikom.³⁷

Početak Bokserskog ustanka 1898. i 1899.

Takozvana "tajna društva" u Kini koja su postojala nisu bila samo okupljanja disidenata, nego su bila i društva koja su se okupljala zbog drugih razloga, ali bez dopuštenja vlasti. U ovom razdoblju najvažnija su bila društva za obranu koja su počela jačati nakon raspada kineske vojske u Prvom kinesko-japanskom ratu. Vojska više nije mogla obavljati svoje dužnosti obrane naselja, a mnogi dezerteri i nezaposleni postali su pljačkaši i banditi koji su prijetili sigurnosti naselja, te broj organiziranih "tajnih društva" za obranu naselja raste. Njima se priključuje sve više nezaposlenih i gladnih u potrazi za zaštitom i sigurnošću. Jedno takvo društvo, *Društvo velikog mača*, nastalo je nakon što se carski garnizoni, poslani u Prvi kinesko-japanski rat, nisu vratili održavati red i mir u provinciji Shandong. Vremenom, *Društvo velikog mača* je započelo napadati misionare i kineske kršćane zbog percepcije nepravdi. Nakon nekoliko incidenata *Društvo velikog mača* je bilo službeno ugašeno.³⁸ Iz takvih društava nastao je "pokret" *boksera*, koji je bio labavi savez raznih sličnih skupina i društava. Prvi spomen društva boksera pojavljuje se tijekom "Liyuatun incidenta" 1898. godine, kada je došlo do nemira, jer je stari carski hram službeno pretvoren u crkvu. Kineska vlast uspjela je umiriti nemire i vratiti kršćanima crkvu, ali su se bokserske skupine počele širiti po poluotoku Shandong. Pojavljuje se *društvo boksera ujedinjenih u pravednosti*, koji nastavljaju napade na misionare i kršćane. Na bokserskim zastavama se pojavljuje slogan "Slavite Qing (cara/dinastiju), uništite strano". Ime "bokseri" dolazi od Europljana koji ih nazvali po stilu

³⁶ Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. 95-98.

³⁷ *Ibid* 98,104-107.

³⁸ Cohen, Paul. *History in Three Keys*. 17-20.

borbe bez oružja i borbenim ritualima sa šakama koje su prakticirali bokseri. Neke skupine boksera su koristili šaku kao svoj simbol ili dio svog imena. Bokserska organizacija i rituali nisu bili kohezivni jer su razne sekte unutar pokreta imale različite rituale. Najpoznatiji je bio ritual u kojemu bi, vjerovalo se, bokser "postao posjednut" i "nepobjediv". Carska vlast pokušavala je ugušiti Bokserski pokret više puta, ali kako pokret nije imao "jedno" vodstvo ili jedan korpus članova, stalno su se pojavljivali novi vođe i nove skupine boksera.³⁹

Tijekom 1898. i 1899. članstvo u društvima boksera raste, jer postaju jedina organizirana skupina ljudi koja može pritiskom ili nasiljem doći do hrane na području koje je uništila suša i poplava u sjevernoj Kini. Bokseri su uz hranu davali članovima i kolektivni osjećaj zaštite i sigurnosti. U prvim fazama 1898. do 1899. bokseri nisu putovali daleko od svojih kuća, još se uvijek smatrajući skupinama za "lokalnu obranu".⁴⁰ Prijetnja boksera se počinje ozbiljnije shvaćati od travnja 1899. kada se povećava broj napada na misionare i kršćane. U svibnju 1899. postaja "London missionary society" u Hsiao-changu/Siao-changu u provinciji Chili/Zhili, sjeverno od provincije Shandong bila je pod opsadom boksera, koju kineske vlasti uspijevaju raspršiti. Incidenti se nastavljaju, te se u listopadu 1899. bokseri prvi put spominju u "stranim" lokalnim novinama na engleskom, "North China Daily News".⁴¹ Kineski dvor kasne 1899. objavljuje dekret kojim osuđuje "ekscese boksera", ali ih priznaje kao "zaštitnike vlastitih kuća i naselja".⁴²

Širenje ustanka siječanj-svibanj 1900.

Na staru godinu 1899. ubijen je misionar Brooks iz Društva za širenje evanđelja. Zbog tog događaja britanski poslanik u Pekingu Sir Claude MacDonald 5. siječnja 1900. šalje izvještaj u London u kojem izvještava da se ustanak "tajnih društava" i takozvanih "boksera", koji prijete kineskim kršćanima i misionarima, "više nego samim Kinezima", proširio iz provincije Shantung na jug provincije Chili, te da su on sam, njemački i američki poslanik uložili protest kineskom Tsung-li-yamenu, ekvivalentu kineskog ministarstva vanjskih poslova. Uslijedili su daljnji protesti stranih poslanstava, 16. i 17. siječnja, na carski dekret od 11. siječnja koji je naredio nominalnu istragu spomenutih događaja. Poslanici prosvjeduju i zbog "neostvarenih

³⁹ Cohen, Paul. *History in Three Keys* 22-25, 33-34.

⁴⁰ *Ibid* 34-36, 41.

⁴¹ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 242.

⁴² Cohen, Paul. *History in Three Keys* 44.

obećanja" iz ranijih carskih dekreta po pitanju ustanka "koji mogu pokazivati nedostatak iskrenosti kineske vlasti".⁴³

Usljedili su daljnji protesti stranih poslanika u Pekingu Tsung-li-yamenu, 27. siječnja, 27. veljače, 5. ožujka, 16. ožujka i 3. travnja, zbog ne kažnjavanja boksera. U siječnju su prosvjedovali i zbog promjene u nasljedstvu kineskog prijestolja. U ožujku započinje cirkulirati ideja da strane sile organiziraju "pomorsku demonstraciju" ispred utvrda kineske luke Taku. Američki poslanik smatra da bi takva demonstracija prisilila kinesku vlast da poduzme potrebne mjere protiv boksera, jer je u kineskom interesu održati red i vlast, a u strahu da bi strane sile mogle opet doći pred Peking kao 1860. godine. Nakon kratkih dogovora brodovi stranih sila stižu pred Taku krajem travnja i početkom svibnja.⁴⁴ Austro-ugarska ratna brodnica *SMS Zenta* napustila je Pulu u jesen 1899. te se u proljeće 1900. nalazila u Japanu. Prema izvještavanju *Novog lista*, kod Nagasakija je Austro-Ugarska mornarica pobijedila u regati. U svibnju se i *Zenta* priključuje brodovima stranih sila čiji brodovi stižu pred Taku, te će početkom lipnja poslati dio posade u obranu poslanstava.⁴⁵

Na carskom dvoru u Pekingu dolazi do sukoba konzervativne i reformatorske frakcije oko boksterske prijetnje. Bokseri dovode dvor u čudnu situaciju, gdje on služi ciljevima konzervativne, anti-zapadnjačke/strane stranke, dok bokseri javno podržavaju dinastiju uz slogan "Podržavajte Qing, uništite strance". Međutim, nasilje usmjereno protiv stranaca moglo bi navući još veći gnjev stranih sila prema Kini ili bi se moglo okrenuti protiv carske vlasti ako ona ne dopusti djelovanje protiv stranaca. Sredinom travnja dvor izdaje dekret kojim se dopušta vojničko organiziranje "za obranu vlastitih obitelji", te da se narod drži samo principa "međusobne zaštite i pomoći", što bokseri interpretiraju kao dopuštenje da nastave.⁴⁶

U svibnju dolazi do porasta broja nasilnih incidenata vezanih uz širenje boksera sjeverom Kine. Događaju se veći okršaji između vojske kineskog carstva i boksera, ali carski dvor poziva na "umjerenost" carske vojske prema bokserima.⁴⁷ U selu Gaoluo 12. svibnja ubijeni su kršćani⁴⁸, a francuski poslanik Pichon 17. svibnja javlja da su bokseri uništili tri sela i ubili šezdeset katoličkih obraćenika u Paotingfu/Taiyuan, što je sve bliže Pekingu.⁴⁹ Za dva dana, 19. svibnja, dolaze prvi zahtjevi za slanjem marinaca u Peking kako bi zaštitili poslanstva i katedrale u

⁴³ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 243.

⁴⁴ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 244-245.

⁴⁵ "Položaj u Kini", *Novi list*, 8.6.1900.

⁴⁶ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 242.

⁴⁷ *Ibid* 242.

⁴⁸ Cohen, Paul. *History in Three Keys* 46.

⁴⁹ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 244.

Pekingu od boksera koji su sve bliže, a nestaje pouzdanje da će carska vlast zaštititi strance u Pekingu jer sama odugovlači s dopuštanjem da strana pojačanja uđu u grad.⁵⁰ Krajem svibnja započinju boksterski napadi na željeznice i brodove⁵¹, te općenito na sve strance, a ne samo na misionare, kada je ubijena grupa francusko-belgijskih inženjera.⁵² Poslanstva u Pekingu odlučuju reagirati bez dopuštenja Tsung-li-yamena i pozivaju veći broj mornara sa savezničkih brodova kod Takua u Peking. Mornari dolaze u prvim danima lipnja i započinju pripreme za obranu poslanstava.⁵³

Posada s austro-ugarskog broda *SMS Zenta* kreće u Peking na "sigurnosne konzultacije" pod zapovjedništvom kapetana fregate Eduarda Thomanna von Montalmara, poručnika Teodora von Winterheldera, poručnika Josefa Kollara i kadeta Boyenburga, s 30 mornara i jednom "Maksimovom strojnicom", a u Peking stižu 2. lipnja.⁵⁴

Lipanj 1900.

Početak lipnja bokseri dolaze u sukob s kineskom carskom vojskom blizu Pekinga, nakon čega dvor opominje kineskog generala koji se sukobio s bokserima. Na kineskom dvoru je u tijeku borba između anti i pro boksterskih frakcija. Jedan dio dvora je zabrinut da su bokseri pobunjenici koji se pretvaraju da podržavaju carsku vlast, a drugi da je prisutnost stranih vojnika u Pekingu sramota i da ugrožava vlast. Pokazatelj borbe između frakcija na dvoru su kontradiktorne naredbe koje slijede jedna za drugom početkom lipnja. Bokserima je 6. lipnja, naređeno da se raspuste ili će biti uništeni. Uslijedila je naredba carskoj vojsci, 8. lipnja, da prestane suzbijati boksera. Krajnja pobjeda proboksterske frakcije događa se 10. lipnja, kada je princ Tuan postavljen za predsjedavajućeg u Tsung-li-yamenu.⁵⁵

Posada austro-ugarskog broda *Zente* pridružuje se osoblju i straži austro-ugarskog poslanstva. Trideset mornara i trideset stražara poslanstva, uz časnike i osoblje poslanstva, sve zajedno oko sedamdeset ljudi. Austro-ugarska je bila strana sila s najmanjom vojnom prisutnošću u Pekingu,

⁵⁰ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 246.

⁵¹ Cohen, Paul. *History in Three Keys* 47.

⁵² Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 247.

⁵³ Cohen, Paul. *History in Three Keys* 48.

⁵⁴ Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. (New Haven: Yale university press, 2015.) 383-384.

⁵⁵ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 248-249.

ali je kapetan Thomann bio najviše rangirani časnik među prisutnima te mu je zbog senioriteta dano zapovjedništvo nad zajedničkom obranom poslanstava.⁵⁶

Austro-ugarski poslanik u Pekingu, barun Czikann, bio je na godišnjem dopustu u Europi te je njegove dužnosti preuzeo tajnik poslanstva Arthur von Rosthorn, koji je imao empatičan stav prema bokserima i Kinezima ("nakon 60 godina odnosa sa Zapadom Kina je iskusila samo štetu", "Europljani olako shvaćaju Kineze (...) smatraju ih nesposobnima imati nacionalne osjećaje"⁵⁷). Takvi stavovi dovode ga u sukob s ostalim poslanstvima u kriznom vremenu, što je pogoršavalo poziciju Austro-Ugarske među poslanstvima.⁵⁸

U prvim danima lipnja poslanstva traže još pojačanja u Peking, ali bokseri razaraju željeznicu između Pekinga i Tientsina 4. lipnja.⁵⁹ Ta pojačanja, među njima i 70 mornara sa *SMS Zente*,⁶⁰ okupljaju se u brzo (ne)organiziranu ekspediciju pod zapovjedništvom britanskog admirala Seymoura koja napušta Tientsin 10. lipnja u smjeru Pekinga.⁶¹ Seymourova ekspedicija je bila nespremna za ozbiljniji sukob. Sile se ponašaju arogantno. Prije polaska ekspedicije izbija sukob između predstavnika sila oko toga kojim će vagonom vlaka putovati mornari koje države.⁶² Seymourova ekspedicija neće doći do Pekinga. Sukobit će se s bokserima i snagama kineske carske vojske u borbama 15. i 18. lipnja i biti prisiljena na povlačenje prema Tientsinu u koji se vraćaju 26. lipnja.⁶³

U Pekingu je 11. lipnja pred željezničkom postajom ubijen kancelar japanskog poslanstva Sugiyama Akira.⁶⁴ Od dolaska mornara u Peking traju pripreme za obranu četvrti Pekinga u kojoj se nalaze strana poslanstva. Austro-ugarski časnik Boyenburg priključuje se naporima postavljanja klopki oko poslanstava. U jednu, napravljenu teniskom mrežom, tijekom priprema obrane upada više članova diplomatskog osoblja.⁶⁵ Prvi sukobi s bokserima događaju se 13. lipnja kada bokseri ulaze u Peking i započinju spaljivati zgrade stranaca i crkve. Tog dana započinju prvi napadi na austro-ugarsko i belgijsko poslanstvo koja brane austro-ugarski mornari. U borbi, austrijska "Maksimova strojnica" slučajno prekida dotok struje u dio

⁵⁶ Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. 383-384.

⁵⁷ *Ibid* 385-386.

⁵⁸ *Ibid* 385-386.

⁵⁹ *Ibid* 385-386.

⁶⁰ *Ibid* 385-386.

⁶¹ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 249.

⁶² "Događaji u Kini", *Obzor*, 16.6.1900.

⁶³ Cohen, Paul. *History in Three Keys* 48-49.

⁶⁴ *Ibid* 49.

⁶⁵ Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. 386-387.

poslanstava. Belgijsko poslanstvo se 18. lipnja evakuira i povlači u austro-ugarsko.⁶⁶ Kineski dvor istovremeno naređuje da se kineska vojska priključi bokserima.⁶⁷ Bokseri 14. lipnja stavljaju pod opsadu katoličku crkvu Beitang, tzv. "Sjevernu katedralu", u koju se sklonilo više marinaca i kineskih kršćana.⁶⁸

Zajedničke mornarice stranih sila traže predaju Taku utvrda 16. lipnja, ali na ultimatum nema odgovora jer su u međuvremenu bokseri prekinuli telegrafske veze prema Peking. ⁶⁹ Ultimatum će prekasno stići u Peking, tek 19. lipnja. U rano jutro 17. lipnja Taku utvrde otvaraju paljbu na savezničke mornarice i započinje kratkotrajna bitka za utvrde. Savezničke mornarice zauzimaju utvrde te se na njima vijori i austro-ugarska zastava sa *SMS Zente*.⁷⁰ Vijest da su utvrde pale stići će u Peking 21. lipnja.⁷¹ Istovremeno iz Japana, Rusije, Europe i kolonija kreću pojačanja prema Kini. Austro-ugarski brod *SMS Carica i kraljica Marija Terezija* isplovljava iz Pule 23.6.1900.⁷²

Austro-ugarska vlada će razmatrati slanje vojske u Kinu, ali je ne šalju.⁷³ Slijedilo je slanje brodova *SMS Aspern* i *SMS Carica Elizabeta*⁷⁴ te će se razmatrati slanje brodova *SMS Leopard* i *SMS Dunav* u Kinu sredinom kolovoza, ali neće biti potrebni.⁷⁵ Okupljanjem brodova *Zente*, *Carice* i *kraljice Marije Terezije*, *Carice Elizabete* i *Asperna* krajem kolovoza pod zapovjedništvom admirala Montecuccolija sakupljena je prva (vjerojatno i posljednja) austro-ugarska eskadra u istočnoj Aziji⁷⁶ Na jednom od brodova bio je prisutan i mladi časnik Georg von Trap.⁷⁷

Dva dana ranije, 19. lipnja, kineski dvor obavještava strana poslanstva da "ne može garantirati sigurnost" njima i njihovim obiteljima, te ih moli da napuste Peking unutar 24 sata uz kinesku vojnu pratnju. Poslanstva protestiraju i traže daljnje sastanke s Tsung-li-yamenom, ali ne dobivaju odgovor. Odbijaju kineske ponude napuštanja Pekinga jer se ne osjećaju sigurnima.⁷⁸ Ujutro, 20. lipnja njemački poslanik Barun Klemens von Ketteler (1853.-1900.) kreće prema

⁶⁶ Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. 386-388.

⁶⁷ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 249-251.

⁶⁸ Cohen, Paul. *History in Three Keys*. 49, 51.

⁶⁹ *Ibid.*, *History in Three Keys* 50.

⁷⁰ Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. 384-385.

⁷¹ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 251.

⁷² "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 25.6.1900.

⁷³ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 21.6.1900.

⁷⁴ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 21.7.1900.

⁷⁵ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 14.8.1900.

⁷⁶ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 30.8.1900.

⁷⁷ Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. 393.

⁷⁸ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 13.8.1900.

Yamenu. Kettelera su upucali i ubili kineski vojnici na ulici. Istog dana započinju napadi kineske vojske i boksera na strana poslanstva u Pekingu.⁷⁹ Istovremeno se pojačavaju napadi na sjevernu katedralu koju kineska vojska i bokseri, istovremeno sa poslanstvima stavljaju pod opsadu. Sljedeći dan, nakon dolaska vijesti o porazu kod utvrda Taku, carski dvor proglašava rat svim strancima.⁸⁰

Napadi kineske vojske započinju i na strance u priobalnom gradu Tienjinu 17. lipnja i traju do 13. srpnja kada su napadi boksera i kineske vojske odbijeni.⁸¹ Događajima je prisustvovao budući predsjednik SAD-a Herbert Hoover.⁸² Kadeti lokalne kineske vojne akademije su sudjelovali u borbama, u uniformama austro-ugarskog stila, jer je njihov zapovjednik Yinchang, služio u 84. austro-ugarskog pukovnijski tijekom svog obrazovanja u Europi.⁸³

Rat je bio ograničen na područje Pekinga i sjeverne Kine. Guverneri i potkraljevi južnih provincija izbjegavaju rat i guše bokserske ustanke. Li Hongzhang, koji je predvodio guvernera i potkraljeve, interpretirao je događaje prije 21. lipnja kako "tron nije pozvao na rat", te guverneri i potkraljevi nisu trebali reagirati. Nakon proglašenja rata 21. lipnja, Li Hongzhang i drugi guverneri na jugu interpretiraju dio naredbe da "zaštite svoja područja", kao naredbu da se ne trebaju uključiti u borbe. Ne napadaju strance, ali guše boksera koji se pojavljuju u njihovim područjima.⁸⁴

"55 dana u Pekingu"

Opsada stranih poslanstava i *Sjeverne katedrale* traje od 20. lipnja do 14. kolovoza.⁸⁵ Prvim danom opsade smatra se dan kada je ubijen poslanik Ketteler. Zbog intenziteta napada austro-ugarsko poslanstvo evakuirano je u francusko poslanstvo. Zbog napada boksera ostavljen je dio municije u poslanstvu, a osoblje, tajnik Rosthorn i njegova žena, trebali su trčati preko krova obližnje carinske postaje i preskočiti zid francuskog poslanstva. Nakon incidenta, francuski poslanik Pichon inzistirao je da se gospođa Rosthorn preseli u sigurnije britansko

⁷⁹ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 251-252.

⁸⁰ Cohen, Paul. *History in Three Keys* 51.

⁸¹ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 256.

⁸² Cohen, Paul. *History in Three Keys*, 50.

⁸³ "Što se radi u Kini", *Novi list*, 24.6.1900.

⁸⁴ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 255-256.

⁸⁵ Cohen, Paul. *History in Three Keys* 53.

poslanstvo. Nakon evakuacije bokseri su zapalili austro-ugarsko poslanstvo, a ostavljena municija je eksplodirala.⁸⁶

Tijekom prvih napada, 21. lipnja, dolazi do pogreške kapetana Thomanna, koji naređuje povlačenje prve linije obrane, koju bokseri ne iskorištavaju. Oni koji brane Thomanna tvrde da je naredio povlačenje jer su se američki marinci uspaničili i započeli bježati stvarajući rupu u obrani, ali drugi poslanici optužili su Thomanna za nekompetentnost i kukavičluk te je brzo maknut s pozicije glavnog zapovjednika. Njegovu ulogu preuzeo je britanski poslanik Sir Claude MacDonald, što je uzrokovalo podjelu mišljenja o taktici. Britanci inzistiraju na povlačenje u dobro ozidano britansko poslanstvo, ali druge sile, smatrajući to britanskim trikom kako bi prigrabili sve zasluge, pokušavaju obraniti sve što se može.⁸⁷

Gospođa Rosthorn pomagala je u bolnici britanskog poslanstva dok nije pala u nesvijest vidjevši teško ranjenog ruskog vojnika. Nakon toga zatražila je i dobila dopuštenje za povratak svom mužu u francusko poslanstvo koje je prema njezinim riječima "bilo puno zanimljivije". Prvu noć je iznad njezine sobe eksplodirala granata, a 29. lipnja branitelji francuskog poslanstva, uključujući i gospođu Rosthorn, koja je sudjelovala u obrani francuskog poslanstva, bacali su neku vrstu "molotovljevih koktela" na kineske vojnike i boksera koji su pokušavali minirati zidine francuskog poslanstva. Iste je večeri pogođen kadet Boyenburg, ali ga spašava belgijski doktor. Boyenburg će umrijeti godinu dana kasnije.⁸⁸ Tijekom daljnjih borbi tajnik Rosthorn ranjen je u oko, a kapetan Thomann je poginuo od eksplozije granate.⁸⁹ U francuskom poslanstvu su se 14. srpnja dijelile posljednje boce šampanjca kada je ispod poslanstva detonirana mina. Nakon tog incidenta i odbijanja pokušaja proboja Kineza i boksera gospođa Rosthorn je premještena u njemačko poslanstvo.⁹⁰

Važno je spomenuti da od kraja lipnja do kraja srpnja ne postoje potvrde o tome je li itko u poslanstvima u Peking u živ. Novine u Europi, do kraja srpnja, neće znati "da li je itko u Peking u još živ?"⁹¹ Svjetskim novinama kruže različite dez/informacije. I poslanstva su proglašavana mrtvima i reinkarnirana svaki drugi dan srpnja. Saveznička vojska od 20 tisuća vojnika (50% japanskih)⁹² koja se okuplja u Tientsinu, ne napreduje prema Peking u jer "izgleda kao da u

⁸⁶ Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. 389.

⁸⁷ *Ibid* 389-390.

⁸⁸ Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. 390-391.

⁸⁹ *Ibid* 392.

⁹⁰ *Ibid* 391-392.

⁹¹ "Na krajnjem iztoku", *Novi list*, 5.7.1900.

⁹² Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. 393.

Peking u nije ostao na životu nijedan europejac".⁹³ Strane sile nemaju potvrđeni razlog kretanja prema Peking u, a uz to se čekaju odluke o postavljanju njihovog vrhovnog zapovjednika, njemačkog feldmaršala Walderseea, zapovjednoj strukturi savezničke vojske i očekuju pojačanje. Zapovjednik i pojačanja dolaze tek u rujnu⁹⁴ te se do tada nije očekivala nikakva akcija.

U Peking u su sukobljene strane uspjele dogovoriti privremeno primirje 17. srpnja. Trajalo je dvanaest dana.⁹⁵ Tijekom tog primirja poslanstva šalju tekliće s vijestima u Tientsin. Oni tamo stižu unutar nekoliko dana, krajem srpnja, kada se potvrđuju vijesti da su poslanici u Peking u živi i da je tamo dogovoren prestanak vatre.⁹⁶ S teklićima su poslane diplomatske depeše, pisma, i poruke da nedostaje hrane i streljiva.⁹⁷ Jedno od pisama poslanih početkom kolovoza bilo je napisano na hrvatskom jeziku. Poručnik Winterhelder napisao je: "Pišem hrvatski jer je moguće da bi naši neprijatelji pismo čitali".⁹⁸ Saveznička vojska se brzo organizirala, bez vrhovnog zapovjednika, i krenula prema Peking u 4. kolovoza.⁹⁹ Usprkos tvrdnjama novina da ih čeka veliki sukob, vojska je brzo napredovala i ulazi u Peking 14. kolovoza, oslobađa poslanstva od opsade, a kineski dvor bježi prema zapadu.¹⁰⁰

Kada su objavljene vijesti o oslobođenju Pekinga car Franjo Josip brzojavlja "Rosthornu, izrazite mu moju radost što se je spasio on, njegova hrabra supruga i naši drugi državni pripadnici, te moje priznanje radi njegova držanja".¹⁰¹

Jesen i Zima 1900.

Nakon oslobađanja Pekinga započinju pregovori između savezničkih sila o uvjetima koje trebaju postaviti Kini. Dolazi do podjele između sila jer Rusija i Francuska smatraju da bi trebalo napustiti Peking i dopustiti povratak kineskom dvoru prije pregovora, dok druge sile dugo vremena na to ne pristaju.¹⁰² Također, bijeg kineskog dvora izaziva višemjesečnu

⁹³ "Kina protiv Europe", *Novi list*, 6.7.1900.

⁹⁴ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 259.

⁹⁵ *Ibid* 257.

⁹⁶ "Dogadaji u Kini", *Novi list*, 1.8.1900.

⁹⁷ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 2.8.1900.

⁹⁸ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 24.10.1900.

⁹⁹ Cohen, Paul. *History in Three Keys* 54.

¹⁰⁰ Purcell, Victor. *The Boxer uprising*. 257-258.

¹⁰¹ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 22.8.1900.

¹⁰² Purcell, Victor. *The Boxer uprising* 258.

frustraciju i produžuje proces pregovora jer se ne zna gdje je, niti što želi, a glavnom diplomatu Li Hongzhangu ne žele priznati akreditacije dok se ne sazna lokacija i stanje kineskog dvora.¹⁰³

Istovremeno na jugu Kine izbijaju pobune koje guše kineski guverneri.¹⁰⁴ Nakon dolaska feldmaršala Walderseea saveznici i kineske vlasti provode antiboksterske ekspedicije. Prema riječima američkog generala Chaffeea, koji je bio prisutan u Pekingu, ekspedicije nisu razlikovale "nevinog seljaka" od boksera.¹⁰⁵

Život pred utverdama Taku, prema časniku broda *SMS Carice Elizabete* koja stiže u Kinu početkom rujna, postaje "jednoličan". Iskrčavanje kod Chiangvantau jedina je jesenska akcija za mornaricu 1900., koju su trebali predvoditi austro-ugarski brodovi, završila je antiklimaktično, bez sukoba, jer su Kinezi napustili obalne utvrde bez da su brodovi ispalili i jedan hitac. Mnogi brodovi prisiljeni su pred zimu napustiti vode obale utvrda Taku, jer se boje da će se plitke vode zamrznuti, te odlaze prezimiti u Japan ili Šangaj.¹⁰⁶

Boksterski protokol i 1901.

Nakon oslobođenja Pekinga pregovara se o tzv. "Boksterskom protokolu" koji savezničke sile nameću Kini. Prema protokolu Kina je trebala kazniti dužnosnike koji su podupirali ustanak, dok su obalne utvrde Taku i druge kineske obrambene instalacije morale biti uništene, Kina dvije godine nije mogla kupovati oružje, povećana je straža stranih sila oko stranih poslanstava u Pekingu, strane straže su postavljene uz putove od Pekinga prema obali, a Kina je trebala platiti 450 milijuna srebrnih talasa stranim silama tijekom 39 godina uz 4% kamate na kašnjenje.¹⁰⁷ Uz koncesije koje su bile dane stranim silama ubraja se i austro-ugarski "settlement" u Tientsinu, 0,6 kilometara kvadratnih oko konzulata u kojemu su vrijedili zakoni Austro-Ugarske. To je jedini takozvani "kolonijalni" posjed Austro-Ugarske monarhije.¹⁰⁸ Austro-Ugarska je slala 50-70 vojnika svake godine koji su štitili posjed, što je trajalo do 1917. godine kada se Kina priključuje Antanti u prvom svjetskom ratu. Za razliku od drugih sila

¹⁰³ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 22.8.1900.

¹⁰⁴ "Događaji u Kini" *Narodne novine* 12.10.1900.

¹⁰⁵ Cohen, Paul. *History in Three Keys*, 55.

¹⁰⁶ "Pismo iz Kitaja", *Narodne novine*, 4.1.1900.

¹⁰⁷ Cohen, Paul. *History in Three Keys* 56.

¹⁰⁸ "Austro-Ugarska u Kini", *Narodne novine*, 16.1901.

austrijski posjed se od strane Kineza gledao pozitivnije, jer Austrija nije bila percipirana kao imperijalistička sila.¹⁰⁹

Kina je trebala poslati delegacije u Japan i Njemačku da se ispriča za ubojstva poslanika Kettelera i poslaničkog kancelara Sugiyame. Na mjestu gdje je Ketteler ubijen postavljen je spomenik "Kettelerova vrata". Službenim krajem Bokserskog ustanka smatra se dolazak kineskog princa Chuna u Berlin 7.9.1901., kada se u ime cara ispričao njemačkom caru Willhelmu II za ubojstvo poslanika Kettelera.¹¹⁰

Nakon ovih događaja u Austro-Ugarskoj privremeno raste potpora carskoj i kraljevskoj mornarici. Zabilježena je proizvodnja igračkaka koje prikazuju austrijske mornare, boksere i kineske zidine. Majke dječake oblače u mornaričke uniforme. Nadvojvoda Franjo Ferdinand počine se zauzimati za program mornaričke reforme.¹¹¹ Istina je da se ovo može pripisati i utrci za naoružanjem na moru koja zahvaća Europu u to vrijeme, a ne samo kao posljedicu Bokserskog ustanka.

U Beču je krajem rujna 1901. održana vojna parada njemačkih vojnika koji su se vratili iz Kine.¹¹² Brodovi *SMS Carica Elizabeta* i *SMS Zenta* vratili su se početkom listopada 1901. iz istočne Azije,¹¹³ a car Franjo Josip naredio da se u mornaričkoj crkvi Gospe od mora u Puli postavi spomen ploča za pripadnike mornarice koji su poginuli ili "nevoljama podlegli" u Kini.¹¹⁴

Među mrtvim pripadnicima mornarice su kapetan fregate Eduard Thommann von Montalmar, kadet Ludwig Pap, kadet Thomas Mayer, mornari Damian Klanzig, Alfred Tavagna, Marko Badurina-Perić, Josip Deste, Josip Dettan, Josip Barković, Alois Verch, Franz Demarchi, Ivo Peruška, Julije Pitton. Spomenuti su i neki od ranjenih, poručnik Winterhelder, poručnik Kolar, kadet Boyneburg je umro nedugo nakon povratka iz Kine, kadet Gjuro Demeter, kadet Maksimiljan Lukas,¹¹⁵ mornari Pavao Triscoli/Firscoli, Marin Bačić, Gjuro Petrovac, Josip Bernardis, Leonard Tatburus, Antun Štiglic¹¹⁶

¹⁰⁹ Lipušček, Uroš. "Interpretations of the Chinese boxer rebellion in the Slovenian Press at the Beginning of the 20th century" *Asian Studies 1* 2013. 43.

¹¹⁰ Cohen, Paul. *History in Three Keys* 55-56.

¹¹¹ Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. 393.

¹¹² "Vojničke parade", *Obzor*, 28.9.1901.

¹¹³ "Povratak austro-ugarskoga brodovlja iz istočne Azije", *Narodne novine*, 2.10.1901.

¹¹⁴ "Spomen na poginule u Kini", *Narodne novine*, 11.10.1901.

¹¹⁵ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 24.9.1900.

¹¹⁶ "Rat u Kini", *Novi list*, 21.8.1900.

Nakon vijesti iz Pekinga, za kapetana Thommana održana je misa zadušnica u Trstu oko 24. kolovoza 1900.¹¹⁷

Car i kralj Franjo Josip odlikovao je zastavnika Ernesta Stennera vojničkim križem, a kadeta Ernsta Pretija srebrnom kolajnom drugog reda za hrabrost. Obojicu radi držanja tijekom zauzeća utvrda Taku.¹¹⁸ Kapetan Thommann posthumno je odlikovan viteškim križem Leopoldova reda sa ratnom dekoracijom, a odlikovanje je uručeno njegovoj udovici. Kadet Mayer odlikovan je srebrnom kolajnom za hrabrost prvog reda jer se "priznatim junaštvom borio u Pekingu",¹¹⁹ a kadet Mijo Rašljan dobio je zlatnu kolajnu za hrabrost.¹²⁰

Zbog obrane francuskog poslanstva tajnik Rosthorn i poručnik Winterhelder primljeni su u red Francuske legije časti u rangu časnika, a gospođa Paula Rosthorn te kadeti Boyneburg i Mayer, primljeni su red Francuske legije časti u rangu viteza.¹²¹ Posebno se spominje držanje gospođe Rosthorn "oko koje su više puta zujala taneta" jer je "među malim brojem žena koje je ta počast zapela".¹²² Muzej Legije časti u Parizu potvrdio je ova imenovanja.¹²³

¹¹⁷ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 24.8.1900.

¹¹⁸ "Odlikovanje naših pomorskih vojnika u Kini", *Narodne novine*, 3.9.1900.

¹¹⁹ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 22.10.1900.

¹²⁰ "Hrvatski junak u Kini", *Narodne novine*, 27.10.1900., "Hrvatski junak u Kini", *Obzor*, 29.10.1900., "Hrvatski junak u Kini", *Novi list*, 30.10.1900.

¹²¹ "Brzjavu", *Narodne novine*, 15.12.1900.

¹²² "Austrijski vojnici odlikovani redom počastne legije", *Narodne novine*, 17.12.1900.

¹²³ Musee de la Legion d'Honneur et des ordres de chevalrie, "Dekret predsjednika republike 14.12.1900. o imenovanjima u red Legije časti"

Izvještavanje hrvatskih novina

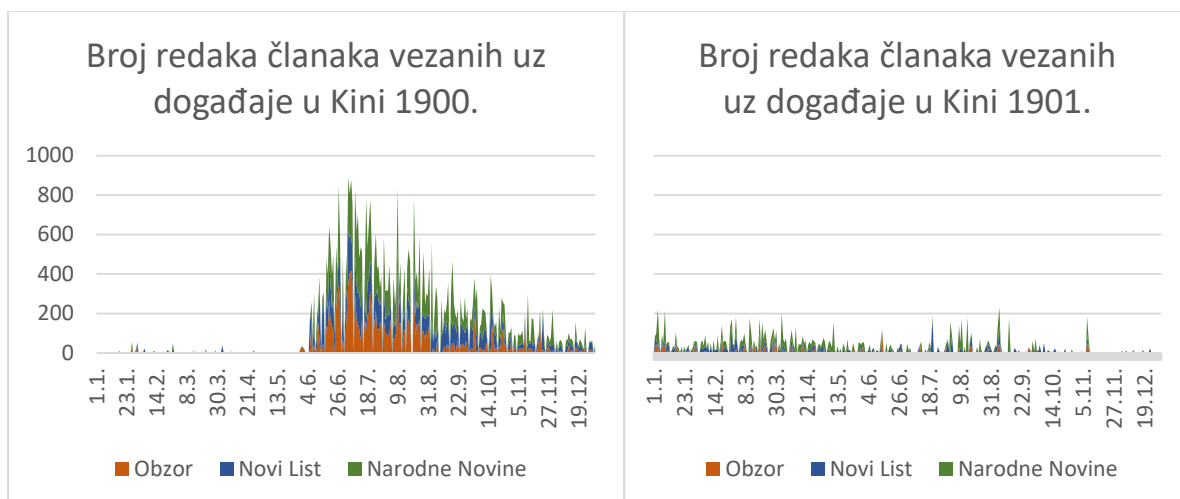
Narodne novine, Obzor i Novi list

Narodne novine su novine Banske Hrvatske u 19. stoljeću. Uz službene objave, oglase i proglase vlasti prenose i događaje u tonu pogodnom vladajućem režimu "presvijetlog" bana Khuena Hedervarya. *Obzor*, bivši *Pozor*, su opozicijske novine pod pokroviteljstvom biskupa Strossmayera. Ove novine zauzimaju stav protiv bana Khuena u Zagrebu, ali izrazito izražavaju svoju odanost "hrvatskom kralju" Franji Josipu. Niti *Narodne novine* nisu počastile cara i kralja tolikim iskazima odanosti. Krajem 19. stoljeća *Obzor* se nalazi u financijskim problemima, dijelom zbog čestih kazni koje novine trebaju plaćati zbog cenzure dijelom jer su u to vrijeme privremeno izgubile povjerenje i financije biskupa Strossmayera.¹²⁴ "Novi list" počinje objavljivati na području Sušaka i Rijeke početkom 1900. godine pod uredništvom Frana Supila, dalmatinskog pravaša. *Novi list* je nasljednik lista *Hrvatska sloga* koji je do tada izlazio na tom području. Supilo novine usmjerava kao opozicijsko glasilo protiv režima u Zagrebu, Budimpešti i "mađarskoj Rijeci". Zbog svoje udaljenosti od Zagreba i lokacije u "corpus separatumu" Rijeke smatra se da su opozicijske novine mogle izbjeći dio cenzure pod kojima su bile novine u Zagrebu.¹²⁵

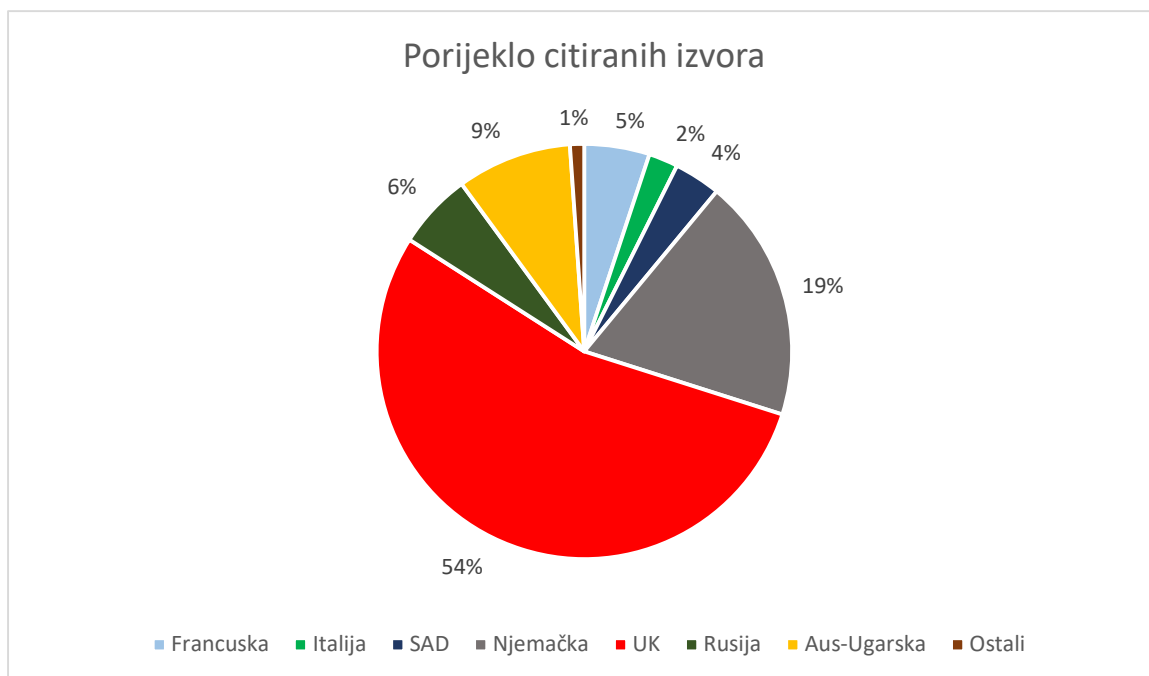
Prebrojavanje redova članaka vezanih uz Bokserski ustanak pokazuje se da je svakodnevno izvještavanje o Bokserskom ustanku započelo na početku ljeta 1900. godine sa početkom opsade Pekinga i kontinuirano se nastavilo do rujna 1901. godine. Najviše se pažnje posvećivalo ustanku tijekom ljeta 1900. godine kada vlada najveća nesigurnost i vijesti se mijenjaju svaka dva dana. Izvještavanje se smanjuje ili prekida kada dolazi do drugih važnih događaja kao ubojstvo kralja Italije, smrt kraljice Viktorije, ubojstvo predsjednika McKinleya i tijekom sjednica Hrvatskog sabora i mjerodavnih tijela Austro-Ugarske.

¹²⁴ Horvat, Josip. *Povijest novinstva Hrvatske* (Zagreb: Stvarnost 1962.) 284, 295, 297, 298.

¹²⁵ *Ibid* 291, 300.

Sve novine na kojima je provedeno istraživanje često koriste riječi "londonske novine...", "ruske novine..." i najneodređenije "strane novine...", "...javljaju/su objavile'", kada prenose vijesti preuzete iz tih novina. Ponekad, uz specifične vijesti citiraju i specifične novine ili telegrafsku agenciju kao izvor. Novine najviše preuzimaju vijesti iz britanskih izvora, ponajviše novina *Times* i telegrafске agencije *Reuters*. Slijede izvori porijeklom iz Njemačke, vjerojatno zbog posebnog interesa koji se pridaje Njemačkoj nakon ubojstva njemačkog poslanika.

Popis izvora koje su *Narodne novine*, *Obzor* i *Novi list* citirali nalazi se u prilogu.

Izveštavanje i stavovi novina o krizi u Kini

Treba naglasiti da kriza u Kini nije primarni fokus novina, nego događanja koja prati cijeli svijet. Novine nisu komentirale krizu više nego što su trebale, niti su stvorile koherentne narative.

Na početku krize sve tri novine *Narodne novine*, *Obzor* i *Novi list*, o situaciji u Kini izvještavaju jednako. Novine pridaju posebnu pažnju krizi u Kini i naglašavaju potrebu za stranom intervencijom, kako bi se zaštitila poslanstva i stranci u Kini. Taj zajednički narativ traje do početka srpnja kada *Novi list* mijenja način izvještavanja i komentiranja događaja u Kini. Najvažniji komentari koji pokazuju stavove novina prema krizi, događaju se kada je kriza na svojem vrhuncu krajem lipnja i u srpnju 1900. godine, u trenucima najveće nesigurnosti za poslanstva u Peking i o reakciji vlasti na takve događaje.

Na *Narodne novine* i *Obzor* utječu stavovi stranih novina koje citiraju. Slijede prozapadnjačke narative koji smatraju događaje u Kini napadom na "kulturu i civilizaciju", napadom na "međunarodno pravo", boje se da nesuglasice među silama mogu zaustaviti "pothvat spašavanja poslanstava" i spekuliraju što bi se sve moglo dogoditi u Kini nakon ustanka. Ali, za njih to nije veliki problem, kao što *Narodne novine* naglašavaju više puta "Hvala Bogu da naša monarkija u tom kaosu nije jače interesirana",¹²⁶ "nama je osobito milo što naša monarhija nema nikakvih posebnih interesa u Kini"¹²⁷ i naglašavaju tu "dobru" nevezanost Austro-Ugarske sa ikakvom kolonijalnom politikom. Za *Narodne novine* i *Obzor* sudbina Kine nije usko vezana uz Austro-Ugarsku, te nema nikakvu povezanost sa događajima u Hrvatskoj. U jednom članku događaji u Kini uspoređeni su sa vrlo idealiziranom percepcijom križara u križarskim ratovima. Smatraju da "kao što je križarima cilj bio zaštita misionara i kršćana u stranoj zemlji", je dužnost država da zaštite poslanstva i strance u Kini.¹²⁸ Najveće emocije se iskazuju u vremenu kada se smatra da su poslanstva u Peking uništena i poslanici mrtvi. *Narodne novine* smatraju da je dužnost da "monarhija solidarno s ostalim vlastima ima da učestvuje u akciji kojom valja Pekinški zločin osvetiti, ali daljnih interesa Austro-Ugarska ondje nema".¹²⁹ *Obzor* odlučno zove na "Jedan usklik" koji se čuje "čitavom evropskom štampom", "Osveta!" i naziva navodno mrtve u Peking "mučenicima na početku 20.

¹²⁶ "Kinezke stvari", *Narodne novine*, 9.8.1900.

¹²⁷ "Iza pokolja u Peking", *Narodne novine*, 19.7.1900.

¹²⁸ "Kitajski zapletaji", *Narodne novine*, 24.7.1900.

¹²⁹ "Iza pokolja u Peking", *Narodne novine*, 19.7.1900.

stoljeća"¹³⁰ Ali, za razliku od Narodnih novina, *Obzor* naglašava da su mornari u Kini Hrvati, te da vlasti u Austro-Ugarskoj to trebaju naglašavati.¹³¹

Krajem lipnja/početkom srpnja *Novi list* mijenja način izvještavanja i zauzima arogantan antiimperijalistički/antieuropski stav. *Novi list* pokušava uvjeriti svoje čitatelje da su oni jedini list koji piše istinu. Arogantnim rječnikom tvrde da su oni jedini predvidjeli da bi između savezničkih sila mogle izbiti nesuglasice oko postupanja u Kini.¹³² Tu činjenicu o nesuglasicama među savezničkim silama koje su druge novine prihvatile zdravo za gotovo *Novi list* tretira kao nešto predvidivo, kao da su predvidjeli da će na zimu pasti snijeg. I u stilu propagandista *Novi list* tvrdi da jedino oni, "sasvim objektivno", "pravedno i nepristrano", mogu objasniti ovu krizu u Kini. Poistovjećuju je sa "Rakovicom" i "nemirima u Češkoj", te komentiraju da "u svim ovim događajima nalazimo da narod nije udario u nasilje bez kakvog povoda".¹³³ Za *Novi list* strane sile postaju glavni krivac za izbivanje krize i situaciju u Kini. Iako *Novi list* nikada neće pisati protiv spašavanja poslanstava, svaki drugi oblik intervencije smatra nedopustivim. Krizu u Kini na više načina pokušavaju povezati sa Hrvatskom. No nisu konzistentni. U srpnju 1900. *Novi list* pokušava poistovjetiti Kinu sa Slavenima u Austro-Ugarskoj. U primjeru iz listopada 1900. *Novi list* postavlja problem što Hrvati plaćaju, navodno "golemim troškovima", za međunarodnu inicijativu u Kini i to što su Hrvati poslani u Kinu, "Zašto? Za koga? Za civilizaciju Kineza!?!?"¹³⁴ U veljači 1901. za *Novi list*, Kina više uopće nije važna. Pišu da ne mogu vjerovati da je ljudima važnije "putovanje kralja Eduarda" ili lokalni skandali u visokom društvu ili "je li general Čin-čin-čun na strani saveznika ili boxera" i pitaju se zašto nitko u državi ne obraća pažnju na "Riječko pitanje".¹³⁵ U srpnju 1901. objavljuju članak Stjepana Radića koji istovremeno hvali Kineze jer "podaju veličajan primjer narodne obrane". Prema Radićevu idealiziranom primjeru, Kina je bila zemlja mira i filozofa koja nije cijnila ratnike, te da su bokseri "prirodna reakcija" "na evropska zvjerstava i otimačine" dok Japance zove "majmunima" jer su se modernizirali po europskom primjeru. I ponovno pokušava povezati situaciju u Kini i Austro-Ugarskoj tvrdeći da su "istočno azijski narodi" krenuli istim putem kao "slavenstvo".¹³⁶ U sljedećem primjeru koji slijedi ubrzo nakon toga, *Novi list*, najvjerojatnije izmišlja "kineskog putopisca Čin-Čuna" kako bi preko njega

¹³⁰ "Osveta", *Obzor*, 20.7.1900.

¹³¹ "Hrvatska u Kini", *Obzor*, 16.8.1900.

¹³² "Na krajnjem iztoku", *Novi list*, 28.6.1900.

¹³³ "Pokolj u Kini", *Novi list*, 4.7.1900.

¹³⁴ "Kinezi i Hrvati", *Novi list*, 16.10.1900.

¹³⁵ "A Hrvatska?", *Novi list*, 26.2.1901.

¹³⁶ "Narodni preporod Azije", *Novi list*, 20.7.1901.

iznijeli svoje kritike prema politici u Zagrebu, opisujući ljude s kojima taj Kinez dolazi u kontakt, kao visoke predstavnike hrvatskog društva koji su najgore hulje, lopovi i licemjeri. "Došao sam do uvjerenja da Hrvati ne samo neće moći utemeljiti onu Hrvatsku, za kojom ciljaju, nego da će uzprkos svoj kulturi, izgubi ostanke ove male Hrvatske, ako se ne budu u mnogočem popravili. U ostalom takova sudbina čeka i nas Kineze, pak sam ja najmanje pozvan da Hrvatima nešto predbacujem".¹³⁷ Poanta članka Novog lista nije, komentiranje situacije u Kini nego žaljenje na stanje u Hrvatskoj bez predstavljanja ikakvog rješenja problema.

Pristup nedostupnosti vijesti i dezinformacijama

"Rijetko je kada brzojav uzrujavao svijet tako užasnim, a kontradiktornim vijestima".¹³⁸

"Svaki dan donosi toliko brzojavnih vijesti da se čovjek ne može razabrati i spoznati pravu sliku stanja na dalekom azijskom istoku".¹³⁹

Nepoznavanje situacije u Kini i Pekingu uzrokuje širenje dezinformacija kroz svjetske medije. Ono što pogoršava situaciju je što vijesti iz Kine dolaze s nekoliko dana kašnjenja. Svjetske novine ponekad zaborave da to kašnjenje postoji. Vijesti iz Pekinga postaju posebno upitne nakon druge polovice lipnja kada dolazi do prekida željezničkih i brzojavnih veza. Posljednja 'točna' vijest koju podupiru drugi izvori je izvještaj o prvom napadu boksera na Peking i korištenju austro-ugarske "Maksimove strojnice" 13. lipnja 1900.¹⁴⁰ Ta vijest dolazi u Europu tek oko 19. lipnja, te se može pretpostaviti da su između ta dva datuma veze između Pekinga i obale Kine u potpunosti prekinute.

Gubitak komunikacije stvara prostor za širenje različitih mogućih vijesti iz Pekinga. Svjetske novine proglasile su smrt kineskog cara Guanxua najmanje 9 puta tijekom 1900. i 1901., a smrt kineske carice regentice Cixi najmanje 7 puta, kao i drugih kineskih dužnosnika po više puta. Isto se događa sa poslanstvima u Pekingu tijekom opsade. U srpnju se stvara dojam da su poslanstva uništena a poslanici mrtvi svaki drugi dan, samo da bi slijedećeg dana proglasili tu vijest neistinitom. "Ne možeš nego donositi vijesti i brzojave onako kao iz Kine dolaze, kad

¹³⁷ "Kinez o Hrvatima", *Novi list*, 24.8.1901.

¹³⁸ "Kina protiv Europe", *Novi list*, 9.7.1900.

¹³⁹ "Metež u Kini", *Narodne novine*, 18.6.1900.

¹⁴⁰ "Vijesti iz Kine", *Obzor*, 19.6.1900.

vidiš da veliki svjetski listovi juče plaču nad žrtvama 'pekinškog pokolja' a danas se vesele nad njihovom pobjedom'.¹⁴¹ Ali to ne zaustavlja novine da vijesti oko kojih se žale, objave.

Sve novine pate od istih problema širenja dezinformacija i sve izražavaju svoju frustraciju nakon više tjedana kontradiktornih vijesti. Novine svaki dan upozoravaju da kruže senzacionalne vijesti "od kojih neke možda nisu istinite"¹⁴² te da se vijesti moraju primati sa "osobitom pažnjom"¹⁴³ zbog prekida telegrafске veze. No, upozorenja ne zaustavljaju novine od objavljivanja svakakvih neprovjerenih vijesti. U vijestima vezanim uz opsadu Pekinga buja senzacionalizam "potvrđuje se najgore" o "junačkoj obrani" i "pokolju"¹⁴⁴ i stravičnim sudbinama onih koji su branili poslanstva koji su "najužasnijim načinom izmrcvareni i poubijani".¹⁴⁵ Pojavljuju se i logične nekonzistentnosti u vijestima. Dolaze vijesti da su u Pekingu uništena samo određena poslanstva, ali ne sva.¹⁴⁶ I na kraju, nakon izrazito dramatičnih opisa, novine paušalno kažu da se svim vijestima ne može vjerovati.

Najsenzacionalnije vijesti dolaze iz londonskih novina *Daily Mail* i *Daily Express* koje objavljuju vijesti "nad kojim se zgraža Europa".¹⁴⁷ Osobitu frustraciju izazivaju vijesti iz Šangaja, grada kojemu će najblaži epitet biti "Nepouzdan izvor",¹⁴⁸ a najoštriji "Najveća tvornica laži na svijetu".¹⁴⁹ "Direktni" izvori su rijetki, preuzeti iz drugih stranih novina. O stanju u Kini, a osobito u Pekingu pitaju se službenici, trgovci u Kini,¹⁵⁰ europski diplomati iz drugih gradova u Kini,¹⁵¹ ali novine rijetko daju direktne citate te je upitno da li su vijesti točno prenesene.

Veliku kontroverzu uzrokuju "teklići"¹⁵² iz Pekinga koji se pojavljuju u novinama krajem srpnja. Zbog više tjedana kontradiktornih vijesti, pojava "teklića" iz Pekinga se osuđuje kao "fantazija dopisnika u Shangaju, Hongkongu i Čifuu",¹⁵³ iako u tom trenutku znamo da su iz Pekinga poslani teklići sa porukama da su poslanstva u Pekingu još živa.¹⁵⁴ Tjedni

¹⁴¹ "Događaji u Kini", *Novi list*, 23.7.1900.

¹⁴² "Zabuna velevlasti.", *Narodne novine*, 9.7.1900.

¹⁴³ "Užasni događaji u Kini", *Novi list*, 18.6.1900.

¹⁴⁴ "Događaji u Kini", *Novi list*, 18.7.1900.

¹⁴⁵ "Događaji u Kini", *Novi list*, 12.7.1900.

¹⁴⁶ "Iz Kine", *Obzor*, 7.7.1900.

¹⁴⁷ "Događaji u Kini", *Novi list*, 26.7.1900.

¹⁴⁸ "Najnovije o događajima u Kini", *Novi list*, 16.6.1900.

¹⁴⁹ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 30.7.1900.

¹⁵⁰ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 27.6.1900.

¹⁵¹ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 27.6.1900.

¹⁵² "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 3.7.1900.

¹⁵³ "Događaji u Kini", *Novi list*, 25.7.1900.

¹⁵⁴ Tim Coates, editor, *The siege of the Peking Embassy 1900*. (London: Stationery office 2000.) 250-251, 254-255.

neprovjerljivih i nepotvrđenih vijesti stvorile su animozitet prema ikakvim novim vijestima o tome što se moglo dogoditi u Pekingu, do prave potvrde. Novine i dalje objavljuju iste vijesti za koje tvrde da im ne vjeruju, ali naglašavaju da nemaju pouzdanih izvora iz tih mjesta.¹⁵⁵

U malenom broju pokušaja da se racionaliziraju događaji iz Kine uzrokuje stvaranje mentaliteta "teorije zavjere". U jednom slučaju objavljen je intervju, iz austrijskih novina, sa "dobrim poznavaoцем odnošaja u Kini" koji interpretira nešto što je vjerojatno bio običan popis stanovništva u Kini, kao "pripremu" za masakr kršćana.¹⁵⁶ U drugom novine izjavljuju da se mislilo da je ovaj ustanak "djelo engleskih intriga",¹⁵⁷ ali takvi trenuci su malobrojne anomalije.

Postoje i drugi oblici dezinformiranja, kao namjerni kineski diplomatski pokušaj da spriječi saveznički marš na Peking. Krajem lipnja kineski autoriteti tvrdili su da su poslanici, pod zaštitom kineske vojske, otpraćeni izvan Pekinga "u sjevernom pravcu",¹⁵⁸ što uzrokuje seriju špekulacija u novinama da li su se poslanici mogli sresti sa ekspedicijom admirala Seymoura.¹⁵⁹ Sredinom i krajem srpnja, tijekom trajanja kratkotrajnog primirja u Pekingu, započinju se citirati kineski službenici koji govore da su svi u Pekingu živi, zdravi i pod kineskom zaštitom.¹⁶⁰ Šire se i vijesti da će kineske vlasti spasiti i zaštititi poslanike i "odstraniti metež"¹⁶¹ pokušavajući uvjeriti savezničke vlasti da ih ne trebaju spašavati.

Poruke kineskih vlasti koje se kose sa vijestima iz Kine dovode novine do jednostavnih pitanja "ako su poslanici sigurni, zašto kineska vlada tvrdi da ih pokušava spasiti".¹⁶² Prijašnje borbe sa bokserima uzrokuju pitanja "Tko je stavio na raspoloženje boksera hranu, municiju, arsenale, brodovlje i cijelu redovitu Kinezku vojsku?"¹⁶³ Loše konstruirana fasada brzo propada, osobito nakon više diplomatskih incidenata. U jednom, Sjedinjene Američke Države tvrde da su dobile falsificirani telegram od svog poslanika u Pekingu,¹⁶⁴ za koji se pretpostavlja da su ga napisali kineski časnici koji su znali engleski. U kombinaciji sa dolaskom teklića iz Pekinga, kineski pokušaji da zaustave marš na Peking propadaju.

¹⁵⁵ "Užasni događaji u Kini", *Nov list*, 18.6.1900.

¹⁵⁶ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 26.7.1900.

¹⁵⁷ "Ustanak u Kini", *Obzor*, 12.6.1900.

¹⁵⁸ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 28.6.1900.

¹⁵⁹ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 27.6.1900.

¹⁶⁰ "Događaji u Kini", *Novi list*, 19.7.1900.

¹⁶¹ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 23.7.1900.

¹⁶² "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 25.7.1900.

¹⁶³ "Događaji u Kini", *Novi list*, 20.7.1900.

¹⁶⁴ "Sjedinjene države i Kina", *Narodne novine*, 30.7.1900.

No, najveći, i najčudniji primjer širenja lažnih vijesti je prerani izvještaj o ubojstvu njemačkog poslanika Kettelera.

Ubojstvo Kettelera

Kettelerovo ubojstvo je događaj koji se tretira s najvećom ozbiljnošću. Kettelerovom ubojstvu prethode napadi boksera na belgijskog poslaničkog tajnika¹⁶⁵ i ubojstvo Sugiyame, kancelara japanskog poslanstva.¹⁶⁶ Reakcije na te događaje su puno smirenije nego na ubojstvo Kettelera. Ketteler je višeg statusa, poslanik, pod najvećom zaštitom "međunarodnog prava", "eksteritorijaliteta" i "imuniteta" diplomatskih prava "svetih i kod najstarijih naroda", "Ali što znadu o tome bokseri?".¹⁶⁷ "Umorstvom svog poslanika izazvana je ne samo Njemačka nego i sve vlasti koje jednako štiju kulturu i civilizaciju".¹⁶⁸ Ubojstvo Kettelera eskalira retoriku i daje Njemačkoj poseban status u intervenciji.

Važno je primijetiti da se, zbog nepoznatih razloga, vijest o Kettelerovu ubojstvu pojavila dva dana prije ubojstva.

Sve tri novine izvještavaju 18.6.1900. da je "njemački poslanik umoren"¹⁶⁹, da su "bokseri razorili poslanstva i umorili njemačkoga poslanika"¹⁷⁰ i da se ta vijest širi iz Hong Konga.¹⁷¹ Ketteler je ubijen tek 20.6.1900. što potvrđuje više izvora, među ostalima britanski poslanik koji datira početak opsade Pekinga 20.6.1900., od trenutka kada je Ketteler umoren.¹⁷² U telegramu američkog poslanika svojoj vladi Kettelerovo ubojstvo datirano je 20.6.1900. godine.¹⁷³ Nevjerojatno je da su svjedoci pogriješili u datiranju. Da bi vijest o Kettelerovu ubojstvu došla u Europu 18.6.1900. ono se trebalo dogoditi nekoliko dana prije. Kasnije, kada ubojstvo bude potvrđeno, novine i dalje izvještavaju da se dogodilo 18.6., odnosno na dan kada su prvi put objavile smrt. *Obzor* su jedine novine koje su kasnije (pogrešno) tvrdile da se

¹⁶⁵ "Događaji u Kini", *Novi list*, 13.6.1900.

¹⁶⁶ "Položaj u Kini", *Novi list*, 16.6.1900.

¹⁶⁷ "Užasne vijesti iz Kine", *Obzor*, 18.6.1900.

¹⁶⁸ "Anarkija u Kini i Englezka", *Narodne novine*, 3.7.1900.

¹⁶⁹ "Užasni događaji u Kini", *Novi list*, 18.6.1900.

¹⁷⁰ "Užasne vijesti iz Kine", *Obzor*, 18.6.1900.

¹⁷¹ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 18.6.1900.

¹⁷² Coates, Tim. editor, *The siege of the Peking Embassy 1900*. 141-146.

¹⁷³ Office of the Historian, foreign service institute, United States department of State, Mr. Conger telegram to Mr. Hay Peking December 4th 1900. "Papers relating to the foreign relations of the United states with the annual message of the president transmitted to Congress Demcember 3.1900." (<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1900/d230>)

ubojstvo nije dogodilo 18. lipnja, nego 13. lipnja.¹⁷⁴ Ubojstvo se nije moglo dogoditi na isti dan kada o njemu dolaze vijesti zbog kašnjenja vijesti iz Pekinga koje uzrokuje opsada, vremena potrebnog da vijest stigne iz Kine u Europu i vremena potrebnog da se vijest proširi u europskom tisku. Pogreška više svjedoka, koji pišu dnevnike i izvještaje, veća od jednog dana, nije vjerojatna.

Kod prvog izvještavanja o ubojstvu sve tri novine naglašavaju kako su vijesti neprovjerene,¹⁷⁵ no nastavljaju sa senzacionalizmom pišući da je poslanik Ketteler "sasječen".¹⁷⁶ Tužna ironija je da 20.6.1900., na dan kada je Ketteler stvarno ubijen, sve tri novine izvještavaju da su njemački autoriteti obavijestili majku poslanika Kettelera da je on još živ.¹⁷⁷ Nakon 20.6. izvještava se da su vijesti o ubojstvu izmišljene,¹⁷⁸ da je njemački poslanik živ i zdrav.¹⁷⁹ Ovime započinje val "kontradiktornih" vijesti kojima će se novine baviti slijedećih mjesec i pol dana.

Zašto je toliko precizna vijest o ubojstvu poslanika Kettelera "uranila", ne može se sa sigurnošću tvrditi, niti želim išta pretpostavljati iz ovih izvora.

Kada je ubojstvo Kettelera potvrđeno počinju cirkulirati opisi događaja s upitnim detaljima. Ponavljaju se priče da su bokseri/Kinezi Kettelera "razkomadali" i poslanstva "pretvorili u prah i pepeo"¹⁸⁰ Za Kettelerovo ubojstvo optužuje se princa Tuana, koji postaje glavni krivac za događaje u Kini.¹⁸¹ Jedini točan detalj je da je Ketteler ubijen na putu prema Tsung li Yamenu. No, šire se druge senzacionalističke priče o Kettelerovu ubojstvu, kada je "Njemački poslanik savladan, krvareći odvučen na otvoreno mjesto kod britanskog poslanstva, do vrata ukopan u zemlju, usijanim gvožđem izbijene oči, iščupan jezik...". Ove događaje britanski poslanik ne spominje u svom dnevniku.

Zanimljiva je pozicija *Novog lista* na dan 3.7.1900., kada se potvrđuje ubojstvo Kettelera *Novi list* slijedi poziciju ostalih novina da je Ketteler ubijen, da je Kina to pokušala prikriti te da se "Kettelera mora osvetiti".¹⁸² Sljedećeg dana 4.7.1900. *Novi list* objavljuje moralno vrlo upitan,

¹⁷⁴ "Iz Kine", *Obzor*, 23.8.1900.

¹⁷⁵ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 18.6.1900.

¹⁷⁶ "Vijesti iz Kine", *Obzor*, 19.6.1900.

¹⁷⁷ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 20.6.1900., "Događaji u Kini", *Obzor*, 20.6.1900., "Brzjavni", *Novi list* 20.6.1900.

¹⁷⁸ "Događaji u Kini", *Obzor*, 21.6.1900.

¹⁷⁹ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 25.6.1900.

¹⁸⁰ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 3.7.1900.

¹⁸¹ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 5.7.1900.

¹⁸² "Užasni događaji u Kini", *Novi list*, 3.7.1900.

zapravo odvratan, članak, u kojem okrivljuje samog Kettelera za vlastito ubojstvo, karakterizirajući ga kao stereotipno arogantnog Nijemca. Tvrde da je Ketteler "sigurno i iz prekomjernog pouzdanja u svoju poslaničku nepovredivost sa pravom sumanutošću, išao osobno, te čak još i na konju, da traži neke zaštite u u Tsung Li Yamen...". Opis koji implicira da strani poslanik takve zaštite nije zaslužio, "...pritom prećaranom gordošću, kroz razjarene redove uzburjanog naroda. Zar ovo ne ličaše na izazivanje? Zar Ketteler (...) nije sam prouzrokovao svoju propast".¹⁸³ Prema *Novom listu*, diplomat nema nikakvo pravo na zaštitu, nema pravo prolaziti na konju prema kineskom ekvivalentu ministarstva vanjskih poslova i tražiti očekivana osiguranja, a "razjarena masa" ima ga svako pravo ubiti. *Novi list*, u svom antinjemačkom nacionalističkom žaru, koji želi poistovjetiti situaciju u Kini s vlastitim nacionalističkim pokretom, kao da je izgubio glavu i ponavlja priče kineske propagande. Kineski poslanik u Americi na isti način okrivljuje Kettelera koji je "sam svojim ponašanjem kriv" za vlastito ubojstvo. Dodajući potpunu neistinu da su stranci u Pekingu pokušali provaliti u carsku palaču, što ne spominje niti jedan izvor, te time izazvali vojsku i narod, te da su stranci ispalili prvi hitac kod Takua.¹⁸⁴

Nakon oslobođenja Pekinga jedna od važnih vijesti postaje "pronalazak Kettelerovog ubojice,"¹⁸⁵ koji je pronađen i ubijen "više puta" u razdoblju krajem 1900. i početkom 1901.

Prvi mjeseci 1900. godine i okrivljavanje diplomacije

Među, prema meni, nepravednim kritikama kao što je spomenuta kritika *Novog lista* prema Ketteleru, nepravedna je i kritika svih novina diplomacije koja "nije vidjela" da će se Bokserski ustanak dogoditi i "nije točno pretpostavila" kako će se događaji razviti. U opisu događaja 1900. opisao sam što su poduzimali diplomati tijekom tih ranih mjeseci 1900. godine. Sada ću pokazati što su novine "čule".

U prvom mjesecu, kada dolaze vijesti o prvim protestima protiv ustanka u Kini, novine se fokusiraju na promjenu koja se dogodila u nasljedstvu kineskog prijestolja, koja je u tom trenutku bila važnija vijest od vijesti iz Kine koje su dolazile istodobno. Vijesti koje dolaze se fokusiraju na "prevrat", "državni udar", "abdikaciju", "ubojstvo"¹⁸⁶ ili "samoubojstvo"¹⁸⁷

¹⁸³ "Pokolj u Kini", *Novi list*, 4.7.1900.

¹⁸⁴ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 13.7.1900.

¹⁸⁵ "Brzjavu" *Narodne novine* 13.9.1900.

¹⁸⁶ "Novi Car u Kini?", *Narodne novine*, 26.1.1900.

¹⁸⁷ "Brzjavu", *Novi list*, 26.1.1900.

kineskog cara. Novinama "nije jasno što se zapravo dogodilo".¹⁸⁸ A prema izvještajima na sjeveru Kine vlada mir¹⁸⁹ osim ponekih napada na misionare, ali u tome se ne vidi ništa veće.¹⁹⁰ U drugom mjesecu jedina vijest je kako ruska i kineska vojska žive "u lijepoj slozi i sporazumku" dok štite gradnju željeznice između Mukdena i Port Arthura.¹⁹¹

Prve naznake da se nešto događa u Kini dolaze u trećem mjesecu 1900. godine kada dolaze vijesti o "neprijateljstvu Kineza protiv svim Europljanima"¹⁹² i da SAD šalje brod u Kinu zbog ubojstva misionara¹⁹³ jer "kineska vlada nije poduzela energičnih mjera da pokret u zemlji koji je naperen protiv tuđincima obuzda".¹⁹⁴ Prvi direktan spomen boksera pojavljuje se u *Narodnim novinama* 28.3. nazivaju ga "tajni savez boxen", koji se širi po sjevernim pokrajinama Shantung i Zhili.¹⁹⁵ U travnju, kao da vijesti iz Kine nestaju. Spominje se namjera da strane sile naprave mornaričku demonstraciju jer se u Kini situacija "zaoštrava" zbog "buntovničke sekte tako zvanih "Boxera".¹⁹⁶ Daljnjeg izvještavanja nema do kraja travnja/početka svibnja kada se pojavljuje sve više sporadičnih vijesti i brzojava o napadima na misionare i kršćane u Kini, a strane sile šalju svoje mornarice prema luci Taku.¹⁹⁷ Početak svakodnevnog izvještavanja kreće krajem svibnja kada se objavljuje da "ustanak kineskih boksera raste"¹⁹⁸ i da su bokseri krenuli razarati željeznice i ubijati željezničke službenike.¹⁹⁹

Kada ustanak postaje priča svjetske važnosti, novine koje su ignorirale/nisu znale za prijašnje izvještaje o ustanku instinktivno okrivljuju diplomaciju iz Kine za to što nisu prije obavijestili o događajima i što nisu bili spremni za događaj bez ikakvog presedana. Tijekom lipnja i srpnja novine konzistentno kritiziraju "evropsku diplomaciju u Kini" zbog sporosti i toga što "nisu vidjeli" da će se u Kini dogoditi ovakav tijek događaja. "Prigovara se (...) da su strani poslanici u pitanju pokreta boxera odveć nasporo držali".²⁰⁰ "Evropejska diplomacija u Kini mislila je da ima posla sa kakvom bezazlenom pustolovinom fanatizovanih staro-kineza pa je propustila svoje vlade upozoriti na prteću pogibelj".²⁰¹ "Što su radili ti zastupnici, gdje su im oči bile, te

¹⁸⁸ "Iz Kitaja", *Obzor*, 27.1.1900.

¹⁸⁹ "Novi Car u Kini?", *Narodne novine*, 26.1.1900.

¹⁹⁰ "Sa krajnjeg istoka", *Novi list*, 30.1.1900.

¹⁹¹ "Rusko-kineska željeznica", *Narodne novine*, 26.2.1900.

¹⁹² "Brzjavu", *Obzor*, 10.3.1900.

¹⁹³ "Brzjavu", *Novi list* 16.3.1900.

¹⁹⁴ "Položaj u Kini", *Obzor*, 22.3.1900.

¹⁹⁵ "Brzjavu", *Narodne novine*, 28.3.1900., 31.3.1900.

¹⁹⁶ "Položaj u istočnoj Aziji", *Novi list*, 10.4.1900.

¹⁹⁷ "Brzjavu", *Obzor*, 3.5.1900.

¹⁹⁸ "Brzjavu", *Obzor*, 29.5.1900., "Brzjavu", *Novi list*, 29.5.1900.

¹⁹⁹ "Brzjavu", *Narodne novine*, 29.5.1900.

²⁰⁰ "Užansi događaji u Kini", *Novi list*, 18.6.1900.

²⁰¹ "Metež u Kini", *Narodne novine*, 18.6.1900.

nisu vidjeli što se u carstvu nebeskom sprema? (...) europski poslanici nisu dorasli svomu zadatku'.²⁰² Istina je da je diplomacija upozoravala svoje vlade, a sama činjenica da se počela okupljati mornarica i da su poslana pojačanja u Peking dokaz je da su se ta upozorenja i čula. Unatoč tome, novine pišu kao da se dogodio veliki diplomatski propust i strogo kritiziraju poslanike u Pekingu za to što nisu mogli predvidjeti događaje bez presedana i što su pretpostavili, sasvim razumno, da će ih kineska vlada zaštititi. Novine okrivljavaju za veliki propust iste poslanike koje će kasnije u kolovozu slaviti kao "prave junake", "borce za život i za sigurnost evropejaca" koji su zaslužili "divljenje čitavog svijeta".²⁰³

Kina

Novine predstavljaju sliku Kine kao propale države, *bolesnika na Dalekom istoku*, "jednu od onih mumija koje se raspadaju čim se iznesu na svjetlo sunca i puhne na njih vjetar",²⁰⁴ "geografski pojam" kojim vlada "fiktivni car".²⁰⁵ Država s korumpiranom administracijom koja zazire od bilo kakve reforme za što je dokaz dvorski puč 1898. godine. Koja se 1900. godine nalazi usred "narodne revolucije" koju je uzrokovala ta ista korumpiranost, propast, "prenapučenost" i poraz od Japana koji je "otvorio Kinezima oči".²⁰⁶ Najčešće spomenuti stereotipi vezani uz kinesku državu i Kineze jest korumpiranost, lukavost i podlost. Kineska diplomacija je "protkana lukavošću i perfidijom poput one (...) Nikole Machiavellia".²⁰⁷ S druge strane Kina, ima "neiscrpan" ekonomski i trgovački potencijal,²⁰⁸ veliko tržište, sa stotinama milijuna potencijalnih kupaca industrijskih proizvoda, kojemu Europa želi otvoriti vrata.²⁰⁹

Boksere se vidi kao posljedicu kineskog "nazadovanja" i europske "intervencije" u Kini. Opisivanje boksera događa se na samom početku svakodnevnog izvještavanja, krajem svibnja, početkom lipnja, 1900. godine. Prema novinama, bokseri su postojali prije 1899. pod raznim imenima: "Crvena zaštita", "Pest rodoljublja i mira"²¹⁰, "Društvo velikog mača". Nastali su u provinciji Šantung, a ime "bokseri" dobili su od Europljana ili zato jer im je simbol bio šaka,

²⁰² "Zabuna Velevlasti", *Narodne novine*, 9.7.1900.

²⁰³ "Saveznici u Pekingu", *Narodne novine*, 21.8.1900.

²⁰⁴ "Stanje u Kini", *Obzor*, 7.6.1900.

²⁰⁵ "Kina i velevlasti", *Obzor*, 29.3.1900.

²⁰⁶ "Vlasti i Kitaj", *Narodne novine*, 22.6.1900.

²⁰⁷ "Vlasti i Kitaj", *Narodne novine*, 22.6.1900.

²⁰⁸ "Boksterski pokret", *Narodne novine*, 9.6.1900.

²⁰⁹ "Kina i velevlasti", *Obzor*, 29.3.1900.

²¹⁰ "Stanje u Kini", *Obzor*, 7.6.1900.

ili jer su se borili šakama. Ne postoji veliki odmak od onoga što znamo o bokserima danas i onoga što su mogli u kratkom vremenu saznati 1900. godine. Razlika je u tome što se smatra da su bokseri bili koherentna grupa ljudi. "Nekoć su bili vrlo ugledni i uvaženi (...) Prije im je glavna zadaća (...bila...) čistiti zemlju od lupeža i hajduka", ali su se pretvorili u "fanatičnu političku sektu".²¹¹ Svrha boksera se karakterizira na pozitivan i negativan način. Pozitivan opis smatra da bokseri pružaju "energičan otpor proti osvajačkim osnovama stranaca na kinezkom tlu"²¹² pod sloganom "Kitaj Kitajcima" (Kina Kinezima).²¹³ Negativni opisi, koji su češći na početku izvještavanja o krizi, smatraju da se bokseri bore "za kineštinu protiv evropeištini i kršćanskoj civilizaciji,"²¹⁴ kao prijetnju Europi i Europljanima. Stav koji zauzimaju sve novine na početku svakodnevnog izvještavanja jest izričita osuda bokserskog nasilja i opisi na načine koji bi trebali izazvati zgražanje kod čitatelja. Da su bokseri kršćanske misionare "na komade sasjekli",²¹⁵ da su "hajdučka rulja" koja vrši "paljevine", "umorstva" i "grozote".²¹⁶ I *Novi list* na početku ustanka smatra da je ovo "borba barbarstva protiv civilizacije".²¹⁷ "Propast boksera "je apsolutno nužna koli interesu same kinezke zemlje toli interesu tudjinaca".²¹⁸ Važno je ponovno naglasiti da u izvještavanju tijekom lipnja, novine još nisu zauzele konkretna stajališta za ili protiv boksera/Kine, nego vjerojatno izvještavaju kako prikupljaju vijesti. *Narodne novine* i *Obzor* preuzeti će "antibokserverske/kineske" stavove većine ostalih europskih novina, a retorički okret *Novog lista* u izričito "bokserverski/kineski" "narodni" položaj događa krajem lipnja, početkom srpnja.

Kina, Kinezi i bokseri

Tijekom izvještavanja o ustanku novine spajaju kinesku državu, Kineze i boksera u jedan entitet, te nakon oslobođenja poslanstava u Peking započinje proces ponovnog razdvajanja. To se događa jer dolazi do pojednostavljivanja u razumijevanju događaja u trenutku kada se misli da su sva tri elementa potpuno suglasna i surađuju. Na početku svakodnevnog izvještavanja pred kraj svibnja i u lipnju 1900. godine novine započinju razdvajati boksera od Kineza i kineske države/dvora. Pišu o podjelama na dvoru i ne implicira se potpora bokserima

²¹¹ "Bokseri u Kini", *Narodne novine*, 21.6.1900.

²¹² "Bokserverski pokret", *Narodne novine*, 9.6.1900.

²¹³ "Vlasti i Kitaj", *Narodne novine*, 22.6.1900.

²¹⁴ "Ustanak u Kini", *Obzor*, 12.6.1900.

²¹⁵ "Dogadaji u Kini", *Obzor*, 11.6.1900.

²¹⁶ "Dogadaji u Kini", *Novi list*, 13.6.1900.

²¹⁷ "Dogadaji u Kini", *Novi list*, 13.6.1900.

²¹⁸ "Bokseri u Kini", *Narodne novine*, 21.6.1900.

cijelog kineskog naroda, ali to ne znači da novine ne mogu istovremeno objaviti dvije različite priče kako bi se postavile pretpostavke da se bilo koja od tih eventualnosti može dogoditi kasnije. S jedne strane novine smatraju da samo carica regentica Cixi potajno podupire boksera.²¹⁹ Bokseri su zasebna skupina Kineza unutar Kine koji su "kršćanima veliki neprijatelji", koji se "spremaju danomice na ustanak", te ugrožavaju "dinastiju i diplomatske zastupnike i napadaju naselja oko Pekinga",²²⁰ bokseri su prijatelja svima. Oni su "fanatizovana,"²²¹ "razbojnička sekta,"²²² "ona sorta kineskog stanovništva koja užasno mrzi na sve Europejce"²²³, "razbojnici koji sebe smatraju revolucionarima,"²²⁴ protiv koje se kineska vlada pokušava boriti, dok strane vlasti šalju pojačanja u Peking.²²⁵ Ali, u tim borbama kineska vlast je "ili preslaba ili namjerice pušta razmaha ustanku da uništi više mrzkih inozemaca". Istovremeno se pojavljuju priče u kojima se vojnici carske vojske priključuju bokserima.²²⁶ Da se carska vojska, uz potporu središnje vlasti, "sbratimila" s bokserima i krenula na Peking.²²⁷ Novine prenose dvije priče istovremeno, jer bi obje mogle biti istinite u istom vremenu. Tijek događaja dao je indikacije da je narativ koji spaja boksera sa Kinom i Kinezima "bliži istini".

Puno agresivnijim jezikom *Obzor*, koji preuzima vijesti iz ruskih novina, opisuje kako je "program boksera suglasan (...) sa programom današnje vlade," da bokseri "ognjem i mačem brane tendencije koje prevladavaju na dvoru", "govore da idu u Peking po zapovjedi carice", "danomice dolazi do vijesti od evropskih konzula kako bokseri, koje podupire redovna kineska vojska, ubijaju kršćane i pale im zgrade". U tom se članku počinju vezati ružni stereotipi s bokserima i kineskom vladom, te tako i Kinom/Kinezima. "Palež i ubijanje slabijih" spadaju među "osobite sklonosti Kineza", "kako tomu pristupa kineska vlada? Kineski. Slabo i neiskreno".²²⁸ Daljnja izvještavanja u novinama samo potvrđuju pretpostavku da su Kina i bokseri jedno. Kada je izdan "novi carski ferman" koji hvali boksera "kudeći pritom kineske čete koje su boksera napadale i ubijale"²²⁹ izjavljuje se da "nema više sumnje da se kineska vlada otvoreno izjavila za bokseri pokret" i "uperila svoje topove na Englezko i Američko poslanstvo".²³⁰ Nakon dolaska uranjenih vijesti o Kettelerovu ubojstvu, Kina, bokseri i Kinezi

²¹⁹ "Bokseri pokret", *Narodne novine*, 9.6.1900.

²²⁰ "Križa u Kini", *Obzor*, 30.5.1900.

²²¹ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 7.6.1900.

²²² "Bokseri ustanak u Kini", *Narodne novine*, 31.5.1900.

²²³ "Stanje u Kini", *Obzor*, 7.6.1900.

²²⁴ "Stanje u Kini", *Obzor*, 7.6.1900.

²²⁵ "Brzjavu", *Novi list*, 2.6.1900.

²²⁶ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 7.6.1900.

²²⁷ "Revolucija u Kini", *Novi list*, 6.6.1900.

²²⁸ "Stanje u Kini", *Obzor*, 7.6.1900.

²²⁹ "Položaj u Kini", *Novi list*, 11.6.1900.

²³⁰ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 16.6.1900.

postaju jedno. Ubojstvo Kettelera pokazuje "neobuzdanost kineskog divljaštva (...) ustanak krvožednih buntovnika".²³¹

Tijekom vrhunca krize, lipanj-kolovoz 1900. godine, bokseri, Kina i Kinezi postaju izmjenjive riječi koje znače isto. U jednom članku *Obzora* koji osuđuje boksera, novine prolaze kroz sva tri termina i izmjenično ih koriste kao istoznačnice. "Bokseri pale sve hramove ubijaju trgovce, sve inžiniere, sve misionare (...) Dosta da im dodje pod ruke Europejac njemu više nema spasa", "Bijes boksera donekle je uvjetan jer iza njih stoje službeni organi Kine", "Mi (...) bili smo skloni na neku popustljivost prema Kinezima, kad bi njima bilo samo do toga da brane svoju vjeru, svoju narodnost i svoju trgovinu. Ali o tome se ne radi. To je varvarstvo, to su varvarske hrde koje se dižu proti europejcu (...) proti strancu za to što je ovo prosvjetan čovjek. Paležem i umorstvima te uništenjem (...) ne brani se ni vjera, ni narodnost, ni trgovina".²³² *Narodne novine* i *Obzor* konzistentno se drže takvih sličnih antiboksterskih, prointervencionističkih pozicija tijekom krize. Intervencija je potrebna zbog podržavanja međunarodnog prava zbog "zločina koji podsjeća na sicilijsko večer".²³³ Primjećuje se da neke novine idu do ekstrema i pozivaju na kažnjavanje kineskih poslanika u Europi "milo za drago", ali ovdje novine smatraju da se "civilizirane vlasti neće latiti represija prema Kinezkim diplomatima koji su u Europi akreditirani".²³⁴

Za razliku od njih *Novi list* će odjednom promijeniti svoju poziciju, od one konzistentne s drugim novinama koja osuđuje "rulju u Pekingu" koja je "sve strance sasjekla"²³⁵ i koju drži kinesku vladu odgovornu za "sva ova bezakonja" koja se vrše "pod zaštitom i uz podršku mjerodavnih čimbenika u Pekinu".²³⁶ Krajem lipnja i početkom srpnja *Novi list* počinje objavljivati članke koji okrivljuju strane sile za stanje u Kini, jer, prema *Novom listu*, sami Kinezi "koji već od pamtivijeka vrijede kao napredan izobražen i civiliziran narod nisu (...) udarili putem barbarizma i pokolja (...zato što su...) žedni krvi kakvih poslanika ili tuđih podanika. Nego sigurno i izključivo zato što su osjetili da tuđja ruka u sebičnim smjerovima počinje posizati u njihove svetinje što ih svaki narod poštuje i (...) čuva". *Novi list*, umanjuje i opravdava napade na poslanike i Europljane i započinje tretirati boksera kao opći kineski narodni ustanak protiv "stranaca". "Sad već nema sumnje da je cijela Kina, službena Kina,

²³¹ "Užasni događaji u Kini", *Novi list*, 18.6.1900.

²³² "Užasne vijesti iz Kine", *Obzor*, 18.6.1900.

²³³ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 7.7.1900.

²³⁴ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 4.7.1900.

²³⁵ "Događaji u Kini", *Novi list*, 22.6.1900.

²³⁶ "Na krajnjem iztoku", *Novi list*, 23.6.1900.

ustala na Europu, žuta rasa proti bijeloj rasi'.²³⁷ Novi list omalovažava i krivi poslanike u Pekingu za njihovu sudbinu, a pozive na međunarodno pravo smatra nevažnima naspram obrane svojih "narodnih tekovina". "Razuzdana i iz čista mira izazvana masa ne pita ni za eksteritorialitet (...) nego se (...) laća oružja, da od sebe i svojih narodnih tekovina odbije nasrtaje pa dolazi ovi baš i od strane poslanika stranih sila'.²³⁸

Nakon oslobođenja poslanika u Pekingu, početka pregovora i represije boksera, Kinezi, kineski dvor, guverneri, potkraljevi i bokseri ponovno se razdvajaju u zasebne skupine. Iako su se južni guverneri i potkraljevi odvojili od dvora, njihovim obećanjima neutralnosti nije se vjerovalo sve do ulaska saveznika u Peking. Nakon oslobođenja Pekinga počinje se naglašavati potreba za kažnjavanje boksera i dijela dužnosnika na dvoru koji su podupirali ustanak, a ne svih Kineza.²³⁹ Zbog dojava o europskim brutalnostima u Kini počinje se ponovno stvarati slika o nedužnim Kinezima.

U novinama se pojavljuju i sentiment "žute nemani" što se dijelom vidi u referencama na sukob "žute i bijele rase" i u stavovima prema bokserima. Uz mnoge druge oblike rasizma koji postaju prominentni krajem 19. stoljeća jačaju stereotipi o ljudima sa "Dalekog istoka". Nastaje i strah od "orijentalnih ideja". Sentiment "Žute nemani" manifestira se u novinama kao strah od "napretka" država na Dalekom istoku, jer ako se Japan ističe kao pokazatelj mogućeg napretka i stvara strah da bi Europu u razvoju mogao "preteći Japan,"²⁴⁰ što tek može Kina sa milijunima stanovnika. Prema prominentnom Britancu Robertu Heartu, koji je služio kineskom dvoru, reforme bi bile "povoljne za Kineze, ali će biti pogibeljne za Europu. Organizovat će se najsilnija na svijetu vojska. Bit će uvedene mnogobrojne (...) reforme i kulturni svijet će se prestraviti kada ugleda pred sobom strašnog nesavladivog neprijatelja'.²⁴¹ Pojavljuju se i drugi sentiment koji govore da će Kina "osvajati na drugi način" nakon što Kinezi nauče "mehaniku, trgovinu i pozitivne znanosti,"²⁴² a započeti će vlastitu proizvodnju i industriju jer je "Kitajac vješt radnik (...) i zadovoljan neznatnom nadnicom"²⁴³ za razliku od europskog "modernog socijalističkog radnika" koji ne može bez "kave, mlijeka, vina, mesa, sira, konjaka, duhana i zabave" dok je "Kinezu dosta šaka riže".²⁴⁴ Pojavljuju se i "biološko-rasni" stereotipi koji se

²³⁷ "Kina protiv Europe", *Novi list*, 6.7.1900.

²³⁸ "Pokolj u Kini", *Novi list*, 4.7.1900.

²³⁹ "Vlasti u Kini", *Narodne novine*, 5.10.1900.

²⁴⁰ "Ustanak u Kini", *Obzor*, 12.6.1900.

²⁴¹ "Žuta opasnost", *Obzor*, 25.5.1901.

²⁴² "Događaji u Kini", *Novi list*, 25.7.1900.

²⁴³ "Kitajski problem", *Narodne novine*, 30.11.1900.

²⁴⁴ "Događaji u Kini", *Novi list*, 25.7.1900.

koriste kao opravdanje za loše, tj. "pre-dobre" uvjete radnika u Europi. Nakon smirivanja ustanka u jednom "medicinskom" članku prenesenom iz Francuske pokušava se pokazati da su brzi rast i pad Bokserskog pokreta uzrokovale "posebne kineske karakteristike" koje se povezuju sa idejom historije. Ustanak i njegov pad izazivaju "prirodna" kineska "naivnost", "nestalnost njihova bića", "silna razdražljivost (...) što ih čini gotovo bezumnima".²⁴⁵ *Novi list* neopravdano optužuje "poglavice žute rase dogovaraju kako da se odhrvaju bijelome čovjeku,"²⁴⁶ nakon objave navodnih pisama između kineskog i japanskog cara. Iako, druge novine izvještavaju da je japanski car odbio prijedloge iz pisma kineskog cara.²⁴⁷

Carica regentica Cixi

Carica regentica je simbol posljednjih desetljeća dinastije Qing. Ona je, smatra se, simbolički, glavni krivac za ustanak i njegove posljedice. Na kraju, krivnja je uspješno prebačena na princa Tuana i druge visoke dužnosnike, no carica je i dalje ostala simbol Kine i boksera. Tijekom trajanja ustanka europski vojnici su više topova imenovali "Carica regentica"/"Carica udova"/"Betsy", a jedan top koji su branitelji poslanstava sagradili od raznih "međunarodnih" dijelova, znan kao "The International", vojnici su nazvali "Empress dowager" (carica udova) ili "Betsy".²⁴⁸ Drugi je bio jedan od kineskih topova koji je neprestano gađao na Seymourovu kolonu, koji su vojnici također nazvali "Empress doweger".²⁴⁹

Od početka Bokserskog ustanka novine smatraju da ga "podupire indirektno sama carica,"²⁵⁰ "u svojoj poznatoj mržnji na strance".²⁵¹ Caricu se direktno povezuje s ustankom, kada se izvještava da je caričina tjelesna straža (što nisam mogao potvrditi) ubila japanskog kancelara Sugiyamu.²⁵² U lipnju, na vrhuncu krize, novine "bezdušnu"²⁵³ caricu okrivljavaju kao glavnog krivca; "Ona sedamdesetgodišnja virago ona Semiramis (...) ona je svemu kriva; ona je za sve odgovorna,"²⁵⁴ "Carica (je) dala nalog da se svi stranci iskorijene".²⁵⁵ Nakon zauzeća Pekinga i bijega carske obitelji stav prema carici se modificira u "glavna kolovodja ili ortakinja",

²⁴⁵ "Bokseri i Histerija", *Obzor*, 31.1.1901.

²⁴⁶ "Događaji u Kini", *Novi list*, 25.7.1900.

²⁴⁷ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 27.7.1900.

²⁴⁸ Coates, Tim. editor, *The siege of the Peking Embassy 1900*. 215.

²⁴⁹ Clive Bigham. *A year in China* (London: Macmillan and Co. 1901.) 86.

²⁵⁰ "Položaj u Kini", *Obzor*, 2.6.1900.

²⁵¹ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 7.6.1900.

²⁵² "Položaj u Kini", *Novi list*, 16.6.1900.

²⁵³ "Užasni događaji u Kini", *Novi list*, 18.6.1900.

²⁵⁴ "Užasne vijesti iz Kine", *Obzor*, 18.6.1900.

²⁵⁵ "Brzjavu", *Narodne novine*, 25.6.1900.

dijelom jer ju se ne može kazniti. I dalje je smatraju krivom "za čitav niz neoprostivih zločina proti međunarodnom pravu". Tvrdi se da se sa njom ne može postupati kao vladaricom niti da je "osoba sa kojom se može pregovarati", ali vlasti nemaju izbora nego pregovarati.²⁵⁶ Time će se krivnja svaliti na druge članove dvora, ponajviše na princa Tuana i druge dužnosnike.

Princ Tuan

Uz sve mandžurske prinčeve, u izvještavanju se najviše spominje princ Tuan, čiji je sin početkom 1900. postavljen za prestolonasljednika. Karakteriziran kao "glava boksera"²⁵⁷, njegovo postavljanje u vodstvo Tsung li Yamena za novine to potvrđuje jer iz institucije izbacuje "liberalne Kineze".²⁵⁸ Princ Tuan mijenja caricu ne samo kao vođa boksera nego i kineske države "kojeg slijepo slušaju ne samo bokseri nego i sva redovita kinezka vojska".²⁵⁹ Nakon tih, "umjerenih" procjena princa Tuana on postaje karikatura. Stižu vijesti da je proglasio svog sina carem,²⁶⁰ da želi sam sebe proglasiti²⁶¹ ili da se već proglasio kineskim carem,²⁶² da je ubio cara i caricu, zapalio Zabranjeni grad i sam sebe ubio,²⁶³ da osobno prolazi ulicama Pekinga i obasipa boksera i vojsku darovima.²⁶⁴ Većina ovih vijesti dolazi iz engleskih senzacionalističkih novina, *Daily Maila* i *Daily Expressa*. Opisuje se kao "krvožedni",²⁶⁵ "surov i neizmjereno častohlepan čovjek,"²⁶⁶ čija "će glava prva biti nataknuta na gradskim zidinama".²⁶⁷ Ne treba ni sumnjati da je optužen za ubojstvo poslanika Kettelera.²⁶⁸ U puno trješnijoj procjeni, "princ Tuan ima dosta jasan pojam o Evropi i njezinoj kulturi. To ga potiče da još jače mrzi na inozemce". Mrzi što se uvozom roba uništava lokalna industrija, boji se europskog utjecaja i ideje da se Kina može raspasti bez carskog utjecaja.²⁶⁹ *Novi list* zauzima

²⁵⁶ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 23.8.1900.

²⁵⁷ "Pokret u Kini", *Narodne novine*, 9.6.1900.

²⁵⁸ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 13.6.1900.

²⁵⁹ "Kina Protiv Europe", *Novi list*, 9.7.1900.

²⁶⁰ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 3.7.1900.

²⁶¹ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 11.6.1900.

²⁶² "Iz Kine", *Obzor*, 30.6.1900.

²⁶³ "Dogadaji u Kini", *Novi list*, 22.6.1900.

²⁶⁴ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 6.7.1900.

²⁶⁵ "Zločin u Pekingu", *Narodne novine*, 17.7.1900.

²⁶⁶ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 7.7.1900.

²⁶⁷ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 7.7.1900.

²⁶⁸ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 5.7.1900.

²⁶⁹ "Princ Tuan", *Narodne novine*, 22.8.1900.

drugu poziciju prema princu Tuanu. Za njih on "nije nikakav zatučeni mandarin, nego moderno naobražen i inteligentan (...) talentiran i sposoban," koji se obrazovao u Bruxellesu.²⁷⁰

Princ Qing/Čing

Suprotnost princu Tuanu, a koji se rijetko spominje, je princ Qing, koji je u Pekingu pokušao pomoći poslanstvima. Spominje se kao mogući vođa "proturevolucije"²⁷¹ u Pekingu, no rijetko, jer mu to ne uspijeva. Kasnije se preispituje njegova uloga, te da li se i on pridružio bokserima.²⁷² Puno prominentniji "prijatelj inozemaca" je Li Hongzhang, kojeg novine postavljaju kao protutežu carici i princu Tuanu, barem na početku opsade poslanstava.

Li Hongzhang i južni potkraljevi i guverneri.

Iako se izvještava o tome kako se južni potkraljevi i guverneri Kine nisu voljni priključiti ustanku²⁷³ te više puta uvjeravaju strane sile da se neće priključiti bokserima.²⁷⁴ da će zaštititi strance i njihovu nekretninu²⁷⁵ te guše ustanak u vlastitim pokrajinama.²⁷⁶ Novine za njihovog, de facto, vođu postavljaju Li Hongzhang, "kineskog Bismarcka" koji je u to vrijeme potkralj u Kantonu.

Odnos prema Li Hongzhangu prolazi kroz tri faze. U prvoj Li Hongzhang je "prvi državnik Kine" postaje "najveća nada za razriješenje krvavog sukoba u Kini,"²⁷⁷ koji namjerava posredovati između kineske vlade i stranih vlasti.²⁷⁸ Jer, Li Hongzhang "jest jedan od najlukavijih državnika Kine, jedini možda, koji donekle zaslužuje ime državnika".²⁷⁹ Li Hongzhang moli da Europljani obustave daljnje akcije u Kini dok on ne dođe do Pekinga i nagovori dvor na pregovore, što europske sile ignoriraju, jer se nakon napada na Peking kineskoj vladi više ne može vjerovati.

²⁷⁰ "Dogadaji u Kini", *Novi list*, 18.7.1900.

²⁷¹ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 10.7.1900.

²⁷² "Zločin u Pekingu", *Narodne novine*, 17.7.1900.

²⁷³ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 19.6.1900.

²⁷⁴ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 9.7.1900.

²⁷⁵ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 30.6.1900.

²⁷⁶ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 30.6.1900.

²⁷⁷ "Li Hung Čeng", *Narodne novine*, 25.6.1900.

²⁷⁸ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 22.6.1900.

²⁷⁹ "Kritični položaj u Kini", *Obzor*, 25.6.1900.

U slijedećoj fazi, koja slijedi tijekom opsade Pekinga, sumnja se u iskrenost i sposobnost Li Hongzhanga i guvernera da odbiju zahtjeve dvora. Potkraljevi tvrde da će i dalje gušiti boksera, ali novine sumnjaju u njihovu iskrenost jer je navodno izdana carska zapovijed da napadnu strane brodove u lukama, koju oni ne slijede.²⁸⁰ No novine i dalje izvještavaju da će "pred strahovanjem princ Tuana uzmaknuti i pokoriti se njegovoj volji".²⁸¹ Sumnja se u iskrenost Li Hongzhanga, prema novinama, jer je on "u prvom redu Kinez a onda prijatelj Europljana i zapadne civilizacije" te se drži "dosta dvolično"²⁸² i "da će i on stupiti u akciju proti strancima".²⁸³ U srpnju dolazi do još većeg nepovjerenja prema Li Hongzhangu jer kineska diplomacija, tj. Li Hongzhang, znajući ili ne znajući stvarnu situaciju u Pekingu, ulazi u fazu u kojoj pokušava uvjeriti strane sile da su "poslanstva živa i čitava,"²⁸⁴ "da će carica doprinijeti spašavanju poslanika"²⁸⁵ i da dolazak stranih četa u Peking nije potreban. Na to novine prosuđuju da je "stara lija"²⁸⁶ Li Hongzhang "ili lukav ili naivan"²⁸⁷ jer ako su poslanstva "živa i čitava" zašto ih onda carica treba spašavati. Zbog te izmjenjujuće i dvolične pozicije od jednih novina Li Hongzhang dobiva titulu "najopasniji neprijatelj istine".²⁸⁸ U intervjuu s njemačkim novinama, Li Hongzhang okrivljava "misionare" i njemačko zauzimanje Quingdao kao uzrok ustanka. Pokušava zaštititi vladu od krivnje za ubojstvo Kettelera. Tvrdi da nitko za to nije znao. Također kritizira princa Tuana i caricu što su dopustili da situacija postane ovako ozbiljna.²⁸⁹

Treća faza nastupa tijekom pregovora kada Li Hongzhang pokušava pregovarati sa stranim silama, ali postaje upitno da li on uopće za to ima ovlasti, jer je dvor pobjegao iz Pekinga i dugo vremena se nije znalo gdje se nalazi.²⁹⁰ Tijekom pregovora Li Hongzhang se razbolio i novine su ga prerano proglasile mrtvim²⁹¹, ali on je stvarno umro pred kraj 1901., nakon završetka krize. a novine objavljuju njegov životopis.²⁹²

²⁸⁰ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 6.7.1900.

²⁸¹ "Zabuna velevlasti", *Narodne novine*, 9.7.1900.

²⁸² "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 5.7.1900.

²⁸³ "Zabuna velevlasti", *Narodne novine*, 9.7.1900.

²⁸⁴ "Dogadaji u Kini", *Novi list*, 12.7.1900.

²⁸⁵ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 19.7.1900.

²⁸⁶ "Iz Kine", *Obzor*, 23.7.1900.

²⁸⁷ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 30.7.1900.

²⁸⁸ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 30.7.1900.

²⁸⁹ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 8.8.1900.

²⁹⁰ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 28.8.1900.

²⁹¹ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 7.8.1900.

²⁹² "Lihungčang", *Obzor*, 8.11.1901.

Intervencija stranih sila

Intervencija stranih sila je stalno opisivana kao labavi savez u kojemu se "postupa zajednički ali nesložno"²⁹³ ili presporo: "Samo da se opet ne dogodi Roma Deliberante saguntum perti"²⁹⁴

Novine podržavaju slanje dodatne zaštite za poslanstva u Peking kada se "pokazalo da su kinezke čete preslabe"²⁹⁵ Poslanici u Pekingu traže pojačanja jer "ne vjeruju u otpornu snagu Kine, niti dobru volju carice udove i njezine okoline"²⁹⁶

Izvještaji o ubojstvu Kettelera daju opravdanje za daljnju intervenciju jer "mora doći do posljedica", sile moraju djelovati "jer im to nalaže dužnost samoodržanja"²⁹⁷ Takve stavove *Obzor* i *Narodne novine* nastavljaju promicati nakon početka opsade Pekinga. Prema njima, vlasti moraju stvoriti uvjete "za sigurnost stranih podanika" u Kini i "uspostaviti red na tvrdi temelj"²⁹⁸ Kako se kriza nastavlja, i vjeruje se da su svi poslanici u Pekingu mrtvi, jezik koji koriste novine postaje jači i oštriji. Dok *Obzor* zove na već spomenutu "Osvetu!",²⁹⁹ u sličnom sentimentu *Narodne novine* osuđuju "izveden zločin proti međunarodnom pravu kakvog ne poznaje historija čovječanstva (...)". "Europejci u Pekingu postali (su) mučenici svog zvanja". Poziva na daljnju akciju Europe "u savezu sa ostalim kulturnim svijetom (...) da pokoljima i bunama učini kraj, te da uspostavi red i stabilizira vladavinu koja daje jamstva da se događaji neće ponoviti"³⁰⁰ *Narodne novine* uspoređuju pohod vlasti s križarskim ratovima, "u koje odlaze ratnici u zaštitu misionara",³⁰¹ uz zaključak da "do mira ne može doći dok savezne čete ne budu u prilici da mir diktiraju"³⁰²

Novi list nakon promjene svoje retorike, početkom srpnja, napada intervenciju i osuđuje ikakvu prisutnost Europljana u Kini ili bilo gdje drugdje na svijetu. Osuđuje i sam život u Europi. "Čudna li je ova naša europska civilizacija! Ona ide u tuđe krajeve, ni zvana ni željena da uzimlje, naredjuje, gradi, krpa, otima, pa kad narodu dogori do nokta i izgubi hladnokrvnost – onda se civilizacija zgraža! Tko je Europu slao u Kinu? Jesu li Kinezi tražili našu kulturu? (...)

²⁹³ "Stanje u Kini", *Obzor*, 7.6.1900.

²⁹⁴ "Ustanak u Kini", *Obzor*, 12.6.1900.

²⁹⁵ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 7.6.1900.

²⁹⁶ "Revolucija u Kini", *Novi list*, 6.6.1900.

²⁹⁷ "Užasni događaji u Kini", *Novi list*, 18.6.1900.

²⁹⁸ "Na krajnjem iztoku", *Novi list*, 23.6.1900.

²⁹⁹ "Osveta", *Obzor*, 20.7.1900.

³⁰⁰ "Zločin u Pekingu", *Narodne novine*, 17.7.1900.

³⁰¹ "Kitajski zapletaji", *Narodne novine*, 24.7.1900.

³⁰² "Kinezke stvari", *Narodne novine*, 14.8.1900.

Ne oni su zadovoljni sa svojom (...) zadovoljniji nego mi sa svim našim "napretkom" koji nas je napunio mašina, tvornica i elektriciteta, ali nas nije učinio sretnijima".³⁰³

Nakon vijesti o oslobođenju Pekinga dolazi do općeg veselja koje najtrijumfalističnije opisuju *Narodne novine*: "U ovom radosnom času kad civilizacija slavi pobjedu nad učmalom tako zvanom kulturom kinezkom, te očekujemo da sretno zauzeće Pekinga ne će postati izhodnom točkom novih nedoglednih zamršaja".³⁰⁴ Sve novine objavljuju vijest o ulasku u Peking i spašavanju poslanstava, ali naglašavaju da se sada može dogoditi raspad labavog savezništva stranih sila, zbog mogućih "posljedica" koje prijete Kini. Ali, o tome se ne treba brinuti Austro-ugarska, "Radujmo se to što naša monarhija nema svojih posebnih interesa na Dalekom istoku, koji bi mogli prouzročiti ozbiljnih neprilika".³⁰⁵

Strane/savezničke sile

"Slušajte ih, ponovno sviraju različite melodije".

"Pa, pedeset i pet dana svi smo svirali istu".³⁰⁶

Prije Bokserskog ustanka, prema novinama, strani interesi u Kini su se uglavnom svodili na prisutnost stranih tvrtki u kineskim lukama. Prema Narodnim novinama "u Kini ima 360 englezkih tvrtki, 78 njemačkih, 31 američkih i 4 austrijske", uz to francuske, ruske i japanske interesi, koncesije i druge "komercijalne i vojno operativne službe"³⁰⁷. Sveukupno, deset tisuća stranaca raspoređenih u 20 primorskih gradova i Pekingu,³⁰⁸ koje sada ugrožava ustanak.

Ustanak, za novine, otvara vrata povećanju i proširenju krize u Kini, što se na kraju ne događa, ali se u svim novinama tijekom ustanka, pojavljuje ideja "diobe Kine" između stranih sila. Prema novinama, ta je mogućnost ono što ugrožava savezništvo u Kini.³⁰⁹ Ambiciozniji proglaši dolaze iz Italije, gdje su novine *Corriere d'Italia* već napravile kartu podijeljene Kine. Prema njima, Rusija bi dobila Mandžuriju, Njemačka Šantung, Japan Fujian, Engleska dolinu

³⁰³ "Događaji u Kini", *Novi list*, 12.7.1900.

³⁰⁴ "Saveznici u Pekingu", *Narodne novine*, 21.8.1900.

³⁰⁵ "Saveznici u Pekingu", *Narodne novine*, 21.8.1900.

³⁰⁶ *55 Days at Peking*, Redatelj Nicholas Ray, Samuel Bronston Productions, 1963, 2h 36min

³⁰⁷ "Solidarnost akcije proti Kini", *Narodne novine*, 23.6.1900.

³⁰⁸ "Bokseri u Kini", *Narodne novine*, 21.6.1900.

³⁰⁹ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 11.6.1900.

Yangtze, a Italija prostor Zehjianga. Ambiciozan plan za jedinu državu kojoj je Kina odbila dati koncesiju.³¹⁰

Pojavljaju se razne analize i "mogućnosti razvoja" situacije. Prema novinama, savezništvo će trajati dok god vlasti smatraju da ne mogu samostalno preuzeti nadmoć u Kini.³¹¹ Novine, osobito *Novi list*, naglašavaju svaku mogućnost "natjecanja" između sila, ako se ono događalo ili ne, kao "tko će više (u Kinu) dopremiti svojih četa"³¹² Iskazuje se viđenje da bi bilo kakvo natjecanje u Kini, ako izmakne kontroli "mogao bi plamen rata prenijeti iz Kine na evropsko tlo".³¹³ Spominje se i mogućnost prenošenja "velike igre" Rusije i Ujedinjenog Kraljevstva na Srednjem istoku (Perzija/Iran, Afganistan) na Daleki istok.³¹⁴ Pretpostavlja se da bi Rusija mogla zatražiti daljnje koncesije od Kine, jer je Britanija zaokupljena ratom u Južnoj Africi.³¹⁵ No, Rusija je u sukobu s Japanom, oko utjecaja u Koreji.³¹⁶ Francuska pokušava proširiti svoj utjecaj na jugu Kine, a Njemačka je već ostvarila svoj interes nedavne 1898., oko čijeg teritorija je sada izbio ustanak. Glavni cilj Njemačke naizgled postaje kažnjavanje Kine zbog ubojstva Kettelera. Većina sila nema interesa promijeniti balans moći u Kini. Britanija želi "održati svoju hegemoniju,"³¹⁷ Francuska i Rusija ne žele nikakve promjene, a osobito ne žele povjeriti mandat za intervenciju Japanu, koju podupiru Engleska, Italija i Austro-Ugarska.³¹⁸ No, strah da bi jedna od sila prekinula savezništvo, zbog vlastitih interesa, je sveprisutan u novinama. One cijelo vrijeme naglašavaju potrebu da vlasti "svoje egoistične težnje podrede skupnom interesu".³¹⁹ Na kraju pregovora pobjeđuje, prema novinama, takozvana "ruska politika" u Kini kojom se održava cjelovitost Kine, te će se druge oštećene sile, osobito Njemačka, "zadovoljiti primjerenom odštetom", umjesto prije zahtijevanog "svrgnuća dinastije i kazne kineske vlade" i drugih zahtjeva za kažnjavanjem Kine, koji se nisu dogodili.³²⁰ Ali i nakon što su se sile dogovorile, postoji sumnja u iskrenost Kine, a rusku politiku, koja pokušava prikazati Kinu u boljem svjetlu, naziva se "optimističnom" i "naivnom".³²¹

³¹⁰ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 26.6.1900.

³¹¹ "Kina u Plamenu", *Novi list*, 13.6.1900.

³¹² "Buna u Kini", *Novi list*, 12.6.1900.

³¹³ "Umorstvo Njemačkoga poslanika", *Narodne novine*, 4.7.1900.

³¹⁴ "Pokret u Kini", *Narodne novine*, 9.6.1900.

³¹⁵ "Položaj u Kini", *Novi list*, 9.6.1900.

³¹⁶ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 11.6.1900.

³¹⁷ "Pločaj u Kini", *Obzor*, 9.6.1900.

³¹⁸ "Kina Protiv Europe", *Novi list*, 9.7.1900.

³¹⁹ "Evropa i Kina", *Narodne novine*, 5.7.1900.

³²⁰ "Viesti u Kini", *Narodne novine*, 1.9.1900.

³²¹ "Francuska nota", *Narodne novine*, 6.10.1900.

Novi list napada prisutnost stranih sila u Kini optužujući ih da je "pravi razlog i povod onoga pokolja" pohlepa sila. Uspoređuje situaciju s invazijom "gramzljive Engleske" u Južnoj Africi koja se istodobno događa. *Novi list* inzistira da su se strane sile "silom nametali za mentore i reformatore kinezkom narodu", "nametajući se nekim misionarima kulture već davno obrazovanom krajnjem istoku".³²² Prema Novom listu, sve države u Europi žele osvojiti Kinu, "a tu je teško uzdržati slogu".³²³ Napada se licemjerje sila jer koriste misionare za svoj politički utjecaj osobito "službenu Francezku" koja "u Parizu ni Krista ne trpi", a pomaže da se vjera širi u Kini.³²⁴ S druge strane, *Narodne novine* objavljuju članke iz njemačkih novina koji "opravdavaju" njemačku kolonijalnu politiku uopće, jer je njemačka "pretijesna i premalena". Kina je osobito potrebna Njemačkoj jer je potrebno "apsorbirati ogromnu industrijalnu produkciju". Poziva da se i druge vlasti sprema na akciju s istom količinom vojske kao i Njemačka.³²⁵

Nakon zauzeća Pekinga, novine smatraju da je kriza odnosa između vlasti tek započela i da uskoro dolazi do kraja zajedništva, "ulaskom savezne vojske u Peking ne znači da je sve dovršeno. Naprotiv možemo reći da je igra istom započela".³²⁶ Savezničke okupacije kineskih naselja, koje su bile koordinirane, novine, osobito *Novi list*, opisuju kao "utrka ljubomornih sila" za teritorijem, jer se u naseljima pojavljuju vojnici više stranih sila. Koordinirana akcija, kao što se događalo i sa slanjem pojačanja u Peking i sa mornaricom, interpretira se kao "utrka za teritorijem".³²⁷

Austro-Ugarska, Hrvatska i Bokserski ustanak

Na početku krize u Austro-Ugarskoj razmatrano je slanje vojske u Kinu, osobito bataljune 97.³²⁸ i 87.³²⁹ pukovnije. Nisu poslani, jer se naglašava da bi se u dva mjeseca putovanja situacija mogla drastično promijeniti, te bi toliku vojsku bilo teško opozvati. U jednom trenutku će političari u Budimpešti tvrditi da oni žele zaustaviti slanje vojske u Kinu. Narodne novine će na to naglasiti kako vlada nikada nije imala stvarnu namjeru slati vojsku u Kinu i Budimpešta

³²² "Pokolj u Kini", *Novi list*, 4.7.1900.

³²³ "Kina protiv Europe", *Novi list*, 6.7.1900.

³²⁴ "Događaji u Kini", *Novi list*, 20.7.1900.

³²⁵ "Njemačka proti Kini", *Narodne novine*, 13.7.1900.

³²⁶ "Kinezke stvari", *Narodne novine*, 28.8.1900.

³²⁷ "Rat u Kini", *Novi list*, 31.8.1900.

³²⁸ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 21.6.1900.

³²⁹ "Mobilizacija za Kinu", *Narodne novine*, 7.7.1900.

se nema čemu opirati.³³⁰ Smatra se da je slanjem ratnih brodova, sudjelovanjem kod juriša na Taku i u Seymourovoj koloni, Austro-Ugarska "udovoljila dužnosti u službi civilizacije" i odlučuje se da monarhija neće slati vojsku ako od nje to ne traže druge sile.³³¹

Novine su detaljno opisale brodove koji su poslani u istočnu Aziju. Tonaža brodova, vrsta pogona, broj turbina, brojevi topova, broj i ograničeni popis posade. Interesantno je primijetiti da se u novinama na popisu posade spominju samo časnici. Tek se nakon oslobođenja Pekinga počinju pojavljivati izvještaji o akcijama SMS *Zente* tijekom prijašnjih mjeseci.³³² Samo je jedno pismo časnika iz Kine objavljeno.³³³ Jedini izvještaj o držanju i ponašanju austro-ugarskih mornara u Kini je pohvalan.³³⁴ Izvijesteno je kako su mornari pomagali ugasiti požar na britanskom brodu *HMS Achilles* u Yokohami.³³⁵

Opozicijske novine *Obzor* i *Novi list* više puta naglašavaju "prominentnost" hrvatskih mornara u carskoj i kraljevskoj mornarici. Kritiziraju se izjave vrha mornarice da je "većina mornara talijanske narodnosti",³³⁶ da časnici odbijaju govoriti hrvatski mornarima.³³⁷ Kada se pohvaljuje držanje i hrabrost "austrijskih mornara", naglašava se da su ti mornari Hrvati.³³⁸ U nekim slučajevima dolazi do toga da se omalovažava uloga drugih narodnosti Austro-Ugarske i tvrdi da "između momčadi takodjer nije bilo ni jednoga" Nijemca ili Mađara.³³⁹

Krajem listopada 1900. godine naglašeno je da je poručnik Winterhelder na početku kolovoza iz Pekinga (5.8.1900) poslao poruku o stanju u Pekingu, koju je napisao na hrvatskom jeziku: "*Pišem hrvatski jer je moguće da bi naši neprijatelji pismo čitali*".³⁴⁰ Poruku je objavila vlada u Beču, prvo u bečkim novinama. *Narodne novine* i *Novi list* prenose samo da je poruka poslana, a *Obzor* je objavljuje u potpunosti.

U Hrvatskoj se objavljuje kada brodovi odlaze za Kinu, te da im obitelji mogu slati poruke.³⁴¹ Objavljuju se popusti za brzojave u Kinu,³⁴² oslobađanja od plaćanja poštarine za pisma³⁴³ i

³³⁰ "Austro-ugarska u Kini", *Narodne novine*, 19.7.1900.

³³¹ "Austro-ugarska u Kini", *Narodne novine*, 11.7.1900.

³³² "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 6.9.1900.

³³³ "Pismo iz Kitaja", *Narodne novine*, 4.1.1900.

³³⁴ "Austro-ugarska vojska u Kini", *Narodne novine*, 7.3.1901.

³³⁵ "Austro-ugarska vojska u Kini", *Narodne novine*, 7.3.1901.

³³⁶ "Narodnost vojne mornarice", *Novi list*, 30.1.1900.

³³⁷ "Preziranje hrvatskoga jezika od strane mornarice", *Novi list*, 23.3.1901.

³³⁸ "Rat u Kini", *Novi list*, 16.8.1900.

³³⁹ "Hrvatska u Kini", *Obzor*, 16.8.1900.

³⁴⁰ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 24.10.1900. , "Hrvatski u Kini", *Novi list*, 25.10.1900, "Hrvatski Jezik u Kini", *Obzor*, 25.10.1900.

³⁴¹ "Pošta za Kinu", *Novi list*, 26.7.1900.

³⁴² "Brzojavi u Kinu", *Novi list*, 13.12.1900.

³⁴³ "Oprost od plaćanja poštarine za pisma naših mornara u Istočnoj Aziji", *Narodne novine*, 24.12.1900.

upute kako poslati pakete i pisma za ratnu mornaricu.³⁴⁴ Objavljuje se da je nadvojvotkinja Marija Josefa darovala 10 tisuća cigareta i pet tisuća cigara za austro-ugarske mornare u Kini.³⁴⁵

Austro-ugarski "settlement"

Novine su naglašavale "neiscrpan" ekonomski i trgovački potencijal Kine.³⁴⁶ Kina je veliko tržište kojem Europa želi otvoriti vrata.³⁴⁷ Ekonomski značaj Kine za Europu je veliko tržište na kojem se europski industrijski proizvodi mogu prodati. Zbog važnosti kolonijalne utrke u to doba, i odbijanja austro-ugarskih vlada da se u nju uključi, neke novine potiču trgovačku prisutnost u Kini, smatraju da je to bez velikog rizika, jer je "dužnost svake evropske vlasti da si od toga tržišta osigura koliko više može za svoju industrijsku, trgovačku i obrtnu snagu (...) I Habzburška monarkija mogla bi se lagano i bez rizika ondje učvrstiti za svoje buduće potrebe".³⁴⁸

Prije Bokserskog ustanka vlada Austro-Ugarske tvrdi da povećanje mornarice nema nikakve veze s potencijalnom kolonijalnom politikom. Iako postoje zagovornici koji tvrde da bi kolonijalna politika bila korisna za austro-ugarsku trgovinu. Mornarica i ministar vanjskih poslova, grof Goluchowsky, naglašavaju da je povećanje mornarice samo u obrambene svrhe,³⁴⁹ najvjerojatnije zbog utrke u mornaričkom naoružanju koja se događa u to doba.

Zajedno sa ostalim silama, Austro-Ugarska dobiva "eksteritorijalno područje," tzv. "settlement" oko svojeg konzulata u Tientsinu, površine 0,6 četvornih kilometara, gdje vrijede zakoni Austro-Ugarske.³⁵⁰ Dobitak ovog "settlementa" interpretira se kao početak kolonijalne politike Austro-Ugarske i uzrokuje malu uzbunu protivnika ideje u Ugarskom parlamentu. Pobornici takve politike kažu da bi taj "settlement" mogao biti od koristi trgovinskoj politici monarhije, i pozivaju na promjenu trgovinsko kolonijalne politike monarhije.³⁵¹ Ministar za vanjske poslove grof Goluchowsky inzistira da je monarhija bila "dužna svojom vlastitom položaju"

³⁴⁴ "Tko ima sinova u ratnoj mornarici", *Novi list*, 31.7.1901.

³⁴⁵ "Cigare za naše vojnike u Kini", *Narodne novine*, 15.10.1900.

³⁴⁶ "Bokserski pokret", *Narodne novine*, 9.6.1900.

³⁴⁷ "Kina i velevlasti", *Obzor*, 29.3.1900.

³⁴⁸ "Ustanak u Kini", *Narodne novine*, 11.6.1900.

³⁴⁹ "Da li bi Austrija mogla voditi kolonijalnu politiku", *Novi list*, 5.1.1900.

³⁵⁰ "Austro-ugarska u Kini", *Narodne novine*, 16.1901.

³⁵¹ "Kolonijalni pokusi Austro-ugarske", *Narodne novine*, 25.2.1901.

sudjelovati u akcijama u Kini, ali da "nema nikakvog povoda da u Kini inaugurira kolonijalnu politiku".³⁵²

Seymourova ekspedicija

"Gdje je Lord Seymour?!"³⁵³

Od polaska ekspedicije prema Peking status je bio nepoznat te započinju cirkulirati razne vijesti: da se ekspedicija vratila u Tientsin,³⁵⁴ da je Seymour opkoljen na putu prema Peking,³⁵⁵ da je već trebao biti u Peking ili se vratiti u Tientsin,³⁵⁶ da je Seymour ušao u tatarski grad u Peking,³⁵⁷ da je Seymour sa poslanicima,³⁵⁸ da je zarobljen.³⁵⁹ U jednom trenutku izvještava se da je Seymour 20 km od Tientsina i da javlja heliografom da su poslanici s njim.³⁶⁰ Te informacije počinju izazivati sumnju, jer postaje jasno da Seymour nikada nije stigao u Peking. Kako se onda uspio naći sa poslanicima?³⁶¹ Kako su oni pronašli Seymoura, pretpostavljajući da su živi napustili Peking ako su krenuli prema sjeveru?³⁶² Sve dovodi do zaključka da poslanici nisu niti u Peking, niti sa Seymourom.³⁶³ Pojavljuju se i kritike te "najčudnije operacije u modernoj ratnoj povijestici,"³⁶⁴ koje navode da je Seymour "vezanih očiju upao u kinesku klopku" i da je to rezultat kada se zapovjedništvo na kopnu povjeri pomorskom časniku.³⁶⁵

Precjenjivanje kineskog vojnog potencijala

Nakon neuspjeha Seymourove ekspedicije novine su bile spremne proglasiti propast daljnjih operacija, osobito potencijalnog marša na Peking. "Na Peking je za sada nemoguće poduzeti

³⁵² "Izvanjska politika", *Narodne novine*, 24.5.1901.

³⁵³ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 21.6.1900.

³⁵⁴ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 20.6.1900.

³⁵⁵ "Događaji u Kini", *Obzor*, 21.6.1900.

³⁵⁶ "Događaji u Kini", *Novi list*, 22.6.1900.

³⁵⁷ "Brzjavu", *Narodne novine*, 25.6.1900.

³⁵⁸ "Iz Kine", *Obzor*, 27.6.1900.

³⁵⁹ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 27.6.1900.

³⁶⁰ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 28.6.1900.

³⁶¹ "Položaj u Kini", *Narodne novine*, 30.6.1900.

³⁶² "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 30.6.1900.

³⁶³ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 2.7.1900.

³⁶⁴ "Na krajnjem iztoku", *Novi list*, 2.7.1900.

³⁶⁵ "Događaji u Kini", *Novi list*, 22.6.1900.

nikakvu vojnu operaciju'.³⁶⁶ Tvrdi se da je između Pekinga i Tientsina 200 tisuća dobro opremljenih i naoružanih kineskih vojnika koji se spremaju ponoviti napad na europske pozicije. "Nestaje nade da bi se spasile nesretne žrtve u Pekingu" "Evropljani moraju biti spremni na gubitak pozicija u Taku".³⁶⁷ Pretpostavlja se da je kineska vojska puno bolje istrenirana i opremljena nego što je u stvarnosti bila. "Kitajci moderno obučeni u vojničkoj struci, fanatizirani i mnogobrojni, preziru smrt, zaključak se nameće. Ekspedicija (...) biti će neobično teška i jamačno će prouzročiti silnih iznenađenja'.³⁶⁸ Takvo precjenjivanje vojne sile Kine uzrokuje nevjericu kod europskih novina, koje više dana ne vjeruju u izvješća da su savezne vojske zauzele Peking, a poslanici u Pekingu oslobođeni.³⁶⁹ Nevjericu je vjerojatno uzrokovalo i više tjedana kontradiktornih vijesti iz prijašnje Seymourove ekspedicije, i vijesti o stanju u Pekingu. "Svako selo će biti zaprijetka za evropske vojnike" što pretpostavlja opći otpor Kineza koji se ne događa.³⁷⁰

Njemačka i car Wilhelm

Njemačka i car Wilhelm II dobivaju posebnu pažnju novina tijekom ove akcije. To se može objasniti time da je Ketteler, njemački poslanik, bio najviši dužnosnik koji je ubijen tijekom krize što Njemačkoj daje poseban status u tom trenutku. Uz to prate se i izjave cara Willhelma jer je car jedna od kontroverznijih ličnosti tog doba. Parafrazirajući riječi iz BBC-eve serije "Pad Orlova"³⁷¹ car Wilhelm "nije bio najmoćniji glas u Europi, nego samo najglasniji". Willhelma se smatra "utemeljiteljem" nove njemačke mornarice i njemačke kolonijalne politike u Kini.³⁷² Njegovi govori pri slanju vojske u Kinu su više puta citirani u novinama izdanim, 4.7.1900.,³⁷³ 6.7.1900.,³⁷⁴ 10.7.1900.,³⁷⁵ 30.7.1900.,³⁷⁶ jer se očito smatralo važnim prenijeti careve govore. U svojim govorima car zove na "obranu kršćanstva, Nijemaca, evropske civilizacije "protiv lukavom, hrabrom, dobro naoružanom, okrutnom neprijatelju".³⁷⁷ Govor 27.7.1900., u kojemu car poziva njemačke vojnike da pokažu okrutnost prema Kinezima tako

³⁶⁶ "Kina protiv Europe", *Novi list*, 6.7.1900.

³⁶⁷ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 6.7.1900.

³⁶⁸ "Kitajski zapletaji.", *Narodne novine*, 24.6.1900.

³⁶⁹ "Savezne čete pred Pekingom", *Narodne novine*, 17.8.1900.

³⁷⁰ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 26.7.1900.

³⁷¹ *Fall of Eagles*, Episode 9. "Dress Rehearsal" (BBC 1974.)

³⁷² "Njemačka proti Kini", *Narodne novine*, 13.7.1900.

³⁷³ "Revolucija u Kini", *Obzor*, 4.7.1900.

³⁷⁴ "Vlasti i Kina", *Narodne novine*, 6.7.1900.

³⁷⁵ "Evropa i Kina" 10.7.1900. *Narodne novine*

³⁷⁶ *Narodne novine* "Govor cara Vilima" 30.7.1900.

³⁷⁷ *Ibid*

da "niti jedan Kinez više nikada krivo pogleda Nijemca"³⁷⁸ izaziva reakciju i samog njemačkog tiska koji smatra da je car prevršio mjeru: "Zar da se sav kulturni svijet odrekne načela humaniteta ako se njegov protivnik tako ponizio?"³⁷⁹ Posebnost pažnje posvećene caru Willhelmu i njegov status "kontroverzne ličnosti" može se vidjeti u tvrdnji *Narodnih novina* kada je pismo cara Willhelma kineskom caru opisano kako "nosi sve biljege jake individualnosti careve"³⁸⁰.

Grof Waldersee

Pitanje vrhovnog zapovjedništva zaokupljalo je odnose sila. Uspjeli su se složiti oko organizacije i francuskog kao zapovjednog jezika,³⁸¹ ali ne oko toga koja bi država trebala dobiti vrhovno zapovjedništvo. Najvjerojatnije zbog ubojstva Kettelera, kao najoštećenijoj saveznicu, zapovjedništvo je na kraju dano njemačkom maršalu Walderseeu početkom kolovoza. On je trebao preuzeti zapovjedništvo u rujnu, nakon šest tjedana putovanja u Kinu. Walderseea novine opisuju kao "najprvi njemački general, kao auktoritet u ratnim operacijam,"³⁸² "muž u istinu dorastao ovakvoj teškoj poziciji", ali se smatra da neće stići u Kinu na vrijeme da "spasi što se može spasiti"³⁸³. Tada novine još uvijek smatraju da je brza ekspedicija na Peking nemoguća. No, ekspedicija "na prijestolnicu Kinezkog carstva bez ikakva zajedničkog zapovjednika"³⁸⁴ uspijeva.

Waldersee na kraju postaje samo osoba od koje se puno očekuje, i cijelo vrijeme prati. Članci vezani uz grofa Waldersee se pojavljuju od kolovoza 1900. kroz cijelu 1901. godinu. Maršala Walderseea se prati od 16.8. kada Waldersee napušta Hanover.³⁸⁵ Slijede članci "Oprema grofa Waldersee-a",³⁸⁶ "Waldersee u Italiji",³⁸⁷ "Grofica Waldersee",³⁸⁸ "O grofu Waldersee",³⁸⁹ "Waldersee u Adenu",³⁹⁰ "Waldersee stigao u Šangaj",³⁹¹ "Walderseeeva zastava iznad

³⁷⁸ *Ibid*

³⁷⁹ *Ibid*

³⁸⁰ "Car Vilim i Kinezko pitanje", *Narodne novine*, 4.10.1900.

³⁸¹ "Kitajski zapletaji.", *Narodne novine*, 24.6.1900.

³⁸² "Rat u Kini", *Novi list*, 10.8.1900.

³⁸³ "Kinezke stvari", *Narodne novine*, 9.8.1900.

³⁸⁴ "Na Peking", *Novi list*, 17.8.1900.

³⁸⁵ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 16.8.1900.

³⁸⁶ "Oprema grofa Waldersee-a", *Narodne novine*, 11.8.1900.

³⁸⁷ "Dogadaji u Kini", *Narodne novine*, 23.8.1900.

³⁸⁸ "Grofica Waldersee", *Narodne novine*, 25.8.1900.

³⁸⁹ "O Grofu Waldersee", *Narodne novine*, 31.8.1900.

³⁹⁰ "Kinezke stvari", *Narodne novine*, 3.9.1900.

³⁹¹ "Brzjavu", *Narodne novine*, 22.9.1900.

Pekinga",³⁹² "Rođendan grofa Walderseea",³⁹³ "Pismo Franje Josipa Walderseeu",³⁹⁴ "Povratak grofa Waldersea",³⁹⁵ "Dolazak grofa Waldersee-a",³⁹⁶ "Odlikovanje grofa Walderseea",³⁹⁷ "Otkriće o grofu Walderseeu",³⁹⁸ "Waldersee u ruskom svjetlu",³⁹⁹ te o grofu Walderseeu nakon povratka.⁴⁰⁰

Europska barbarstva

Izvještaji o pljačkama ruskih vojnika dolaze rano,⁴⁰¹ kao i vijest da su njemački vojnici dobili izričitu zapovijed da ne smiju razoriti carsku palaču u Pekingu.⁴⁰² Kasnije se počinju pojavljivati pisma o pokoljima koje su radili i ruski i njemački vojnici kojima su Kinezi uzvratili istom mjerom.⁴⁰³ Najviše je pisama njemačkih vojnika. Slijede članci o drakonskim represijama nakon zauzeća Pekinga, koje završavaju strijeljanjima navodnih boksera.⁴⁰⁴ U pismima brojevi Kineza koji su strijeljani rastu s 10ak na 70ak. Te se spominje da su strijeljani i kineski kršćani koje su ti strani vojnici navodno došli zaštititi.⁴⁰⁵ Nijemci to opravdavaju jer, prema njima, "Kinezi stoje izvan međunarodnog prava", "sve se strijelja ili kolje, da se poštede naboji". Njemački vojnik završava pismo svojoj obitelji sa: "Svršit ću u nadi da tako dugo ne će potrajati jer drukčije ne ću više na koncu imati, ili bolje, zaboraviti ću da sam kada bio čovjek".⁴⁰⁶ Uz naslove "Evropski Huni u Kini", "Podivljala kultura",⁴⁰⁷ "Barbari u Kini",⁴⁰⁸ sve novine jednoglasno osuđuju nasilje, krađu i ubijanja, a da stvari ne mogu biti gore, pokazuje i osuda navodnih namjera da se oskvrnu carski grobovi jer se smatra da bi to "umirilo" Kinu, ali novine smatraju da će to samo pogoršati situaciju i pokazati "podivljalo evropske kulture" i

³⁹² "Brzjavu", *Narodne novine*, 23.10.1900.

³⁹³ "Rođendan grofa Waldersea", *Narodne novine*, 11.4.1901.

³⁹⁴ "Pismo Franje Josipa Walderseeu", *Novi list*, 13.6.1901.,

³⁹⁵ "Povratak grofa Waldersee-a", *Narodne novine*, 24.7.1901., "Povratak grofa Waldersee-a", *Novi list*, 10.8.1901.

³⁹⁶ *Novi list* "Dolazak grofa Waldersee" 12.8.1901.

³⁹⁷ "Odlikovanje grofa Walderseea", *Narodne novine*, 16.8.1901.

³⁹⁸ "Otkriće o grofu Walderseeu", *Obzor*, 16.8.1901.

³⁹⁹ "Waldersee u ruskom svjetlu", *Obzor*, 17.8.1901.

⁴⁰⁰ "Grof Waldersee", *Narodne novine*, 12.10.1901.

⁴⁰¹ "Revolucija u Kini", *Obzor*, 4.7.1900.

⁴⁰² "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 20.7.1900.

⁴⁰³ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 25.8.1900.

⁴⁰⁴ "Događaji u Kini", *Narodne novine*, 31.10.1900.

⁴⁰⁵ "Njemačka sramota u Kini", *Obzor*, 3.1.1901.

⁴⁰⁶ "Evropski Huni u Kini", *Narodne novine*, 5.11.1900.

⁴⁰⁷ "Podivljala kultura", *Obzor*, 10.11.1900.

⁴⁰⁸ "Barbari u Kini", *Novi list*, 23.11.1900.

pokazuju "svoju impotenciju" "da savladaju kolosa od 400 milijuna". "Ovo je evo civilizacija koja se producira u Kini pod njemačkom komandom!"⁴⁰⁹

Anti-engleski sentiment

"Mržnja na John Bulla (...) on će po svojoj prilici opet ostati osamljen".⁴¹⁰

U novinama se u više navrata primjećuje jaki anti-engleski sentiment. Englesku se nazivalo "gramzljivom", a što je vezano uz recentnu invaziju Engleske na burske republike u Južnoj Africi. Negativni sentiment usmjereni prema Engleskoj koja se smatra "prvom silom" svijeta, pojavljuju se jer se u početku smatra da je cijela pobuna u Kini "djelo englezkih intriga".⁴¹¹ Ne daje se konkretan kontekst ali se iz ostalih informacija može zaključiti da je ta teorija u sklopu "Velike igre", tj. dio utrke za utjecajem na istoku između Engleske i Rusije. Engleze se u nekoliko trenutaka opisuje kao pohlepne kradljivce. Novine izvještavaju kako je izbila pobuna na engleskom brodu zbog "nepravedne preraspodjele plijena".⁴¹² A jedan "vic", koji je kružio, priča kako su Talijan, Francuz i Nijemac prisilili "bogatog Kineza" da viče "Živio kralj/car/republika", a Englez ga je opljačkao.⁴¹³

Popratni sadržaj

"Upravo sada kada se Kinezi bore da se moralno opašu zidom proti evropskim nametnikom, bit će horu ako se publika upozna sa tim čudovištem svijeta",⁴¹⁴ započinje članak o povijesti Kineskog zida, koji je među mnogim drugim člancima koji su vezani uz upoznavanje čitatelja s Kinom. Objavljeni su članci o organizaciji kineske vojske,⁴¹⁵ recentnoj onodobnoj kineskoj povijesti,⁴¹⁶ opis poslanstava u Pekingu prije krize,⁴¹⁷ spomenuti članak o povijesti kineskog zida, opis i povijest Pekinga,⁴¹⁸ Tientsina,⁴¹⁹ članak o kineskoj vjeri i kulturi,⁴²⁰ o kineskim

⁴⁰⁹ "Događaji u Kini", *Novi list*, 8.11.1900.

⁴¹⁰ "Rat u Kini", *Novi list*, 10.8.1900.

⁴¹¹ "Ustanak u Kini", *Obzor*, 12.6.1900.

⁴¹² "Revolucija na englezkom bordu", *Obzor*, 8.1.1901.

⁴¹³ "Prizori kineskog ratnog bojišta", *Obzor*, 12.12.1900.

⁴¹⁴ "Kinezi zid", *Narodne novine*, 4.7.1900.

⁴¹⁵ "Kinesko bojništvo", *Obzor*, 19.6.1900., "Vojnička sila Kine", *Narodne novine*, 27.6.1900.

⁴¹⁶ "Kina nekoć i Sada", *Narodne novine*, 20.7.1900.

⁴¹⁷ "Evropska poslanstva u Pekingu", *Narodne novine*, 25.6.1900.

⁴¹⁸ "Glavni grad Kine", *Narodne novine*, 17.7.1900.

⁴¹⁹ "Tienčin", *Narodne novine*, 11.7.1900.

⁴²⁰ "Kinezka kultura", *Obzor*, 19.7.1900.

praznovjerjima,⁴²¹ članak o kineskim tajnim društvima,⁴²² metodama kažnjavanja i torture u Kini,⁴²³ o slanju dva Röntgenova stroja u Kinu.⁴²⁴ Novinari su pitali ruske glumice da li im se sviđaju Kinezi.⁴²⁵ Objavljena je fikcija o mogućem budućem sukobu Kine i Evrope 2000. godine.⁴²⁶ Među ostalima objavljuju se mišljenja prominentnih ličnosti kao što su Tolstoj⁴²⁷ i Mark Twain,⁴²⁸ kada obojica kritiziraju postupanje Europe u Kini, te ih se predstavlja kao ekscentrična mišljenja koja se ne slažu sa ustaljenom politikom.

U Hrvatskoj, objavljuju se članci o "kineskom plesu" u gradskoj streljani u Zagrebu. Zabavu u kineskom stilu su najvjerojatnije inspirirale vijesti iz Kine. Lokalni zagrebački umjetnici "Antonini i Fabec" naslikali su višemetersko platno u "kineskom stilu", dvorana je bila puna kineskih predmeta, jela i pića, . Autentičnost kojih može biti upitna jer se tvrdi da su bile prisutne i "Geishe", ali to najvjerojatnije nije bilo važno za zagrebačku publiku, sve dok je "strano", "egzotično" i "orijentalno". Ono što najviše povezuje ovaj ples s događajima u Kini je što se komičar Grund obukao u lik "Kinezke carice" i "izazivao burne salve smijeha".⁴²⁹

U *Novom listu* se posebna pažnja posvetila nekolicini incidenata između Kineza koji su kao posada na engleskom brodu "Helena" stigli u Rijeku⁴³⁰ kada su izazvali veliki interes lokalnog stanovništva, a osobito lokalne "mularije," koja je smetala Kinezima i izazvala neredu.⁴³¹ *Novi list* također ističe razliku između Kineza koji su, izgleda, bili obučeni u kinesku odjeću i jednog japanskog časnika koji je prolazio u blizini, a po opisu obučen u europsko odijelo koje nije izazivalo takvu pažnju.⁴³²

⁴²¹ "Kinezi o kineskom praznovjerju i kulturi", *Narodne novine*, 15.10.1900.

⁴²² "O tajnim društvima u Kini", *Narodne novine*, 18.9.1900.

⁴²³ "Kinezka tortura", "Običajne kazne u Kini", *Narodne novine*. 13.7.1900.

⁴²⁴ "Röntgenove zrake u Kini", *Narodne novine*, 29.9.1900.

⁴²⁵ "Sviđaju li vam se Kinezi", *Narodne novine*, 29.9.1900.

⁴²⁶ "Sukob Kine i Evrope g. 2000", *Narodne novine*, 6.9.1900.

⁴²⁷ "Tolstoj i Kinezko pitanje", *Narodne novine*, 12.11.1900.

⁴²⁸ "Mark Twain o Novoj Godini", *Narodne novine*, 4.1.1901.

⁴²⁹ "Kinezki ples na streljani", *Narodne novine*, 8.2.1901.

⁴³⁰ "Kinezi na rijeci", *Novi list*, 20.9.1900.

⁴³¹ "Kinezki rat... na Rieci", *Novi list*, 22.9.1900.

⁴³² "Kinezi na Rieci", *Novi list*, 25.9.1900.

Zaključak

Novine izvještavaju o krizi u Kini preuzimajući vijesti iz stranih novina, ponajviše engleskih i njemačkih. Prema hrvatskim novinama, primarni uzrok krize u Kini je reakcija Kineza na prisutnost stranaca/Europljana u Kini, te na promjene koje donose. Ne spominju suvremene političke, ekonomske ili prirodne katastrofe koje su se dogodile. Niti u jednim novinama nisu spomenuti svakodnevni društveno-ekonomski faktori koji su uzrokovali Bokserski ustanak u Kini. Niti glad, ni poplave, nisu spomenute, nego je fokus na "mržnji prema strancima". Za *Obzor* i *Narodne novine* uzrok za ustanak je kineska netolerancija prema strancima/Europljanima. Priznaju da postoje problemi sa europskim imperijalizmom, ali bokserska pobuna u Kini, prema njima, je pretjerana reakcija i napad na "više vrijednosti" međunarodnog prava, diplomacije, kulture i civilizacije. Prema *Obzoru* i *Narodnim novinama*, bokseri su rulja koja je pod kontrolom antieuropskih frakcija na kineskom dvoru. Za *Novi list*, Bokserski ustanak je "narodni ustanak" protiv strane/europske interferencije u život kineskog naroda, kineskih običaja i države. Prema *Novom listu*, kineski dvor zajedno sa bokserima brani narodne interese i običaje. *Novi list*, zbog vlastite nacionalističke ideologije, više puta povezuje bokserski "narodni" ustanak sa situacijom u Austro-Ugarskoj i u hrvatskom društvu, hvaleći Kineze što ustaju protiv "stranih utjecaja" i kritizirajući hrvatsko društvo i Slavene Austro-Ugarske monarhije jer ne rade isto. Diplomatska situacija se preuveličava i senzacionalizira. Svaki mali diplomatski korak i pomak u pregovorima je velika vijest. Diplomatska situacija se ne razumije, te se neki događaji koji su rezultat kaotične situacije multi-nacionalne vojne akcije interpretiraju kao namjerni diplomatski koraci. Preuzet je narativ koji stavlja krizu u Kini u kontekst tadašnje "velike igre" za utjecaj, između Britanije i Rusije, u Aziji. Shvaćanje događaja otežavaju poteškoće u dotoku informacija. Brzjavi i poruke iz Kine uzrokuju širenje raznih namjernih i nenamjernih dez/informacija. Najupečatljivije o smrti njemačkog poslanika Kettelera. Novine su svjesne da mogu širiti dezinformacije, ali i dalje prenose vijesti makar ih ne mogu provjeriti, ali smatraju da trebaju imati nove vijesti kako bi bile čitane. Pozicija Austro-Ugarske prolazi bez velike kritike, jedino se *Novi list* i *Obzor* žale da uloga hrvatskih mornara nije dovoljno naglašena. *Novi list* kritizira sudjelovanje Austro-Ugarske, jer je protiv intervencije, tvrdeći da Kina i Hrvatska nemaju nikakve veze jedna s drugom. Bokserski ustanak je događaj koji dobiva na važnosti u Austro-Ugarskoj i Hrvatskoj jedino zato jer se *SMS Zenta* našla na određenom mjestu, u određeno vrijeme, te sudjelovala u akciji spašavanja poslanstava i gušenja boksera.

Summary in English

At the beginning of the year 1900. the Boxer uprising began in China. That popular movement caused by rising unemployment, economic difficulties and natural disasters in Northern China allied with antiforeign and antireformist elements at the Chinese imperial court to attempt to rid China of foreign influences that they believed had brought China to the brink of ruin. The Austro-Hungarian Imperial and Royal navy's warship *SMS Zenta* found itself in the Pacific during these upheavals and participated in the subsequent multi-national military actions to defend and rescue the foreign legations besieged in Beijing, and in later suppressive actions against the boxers. At home the participation of the *SMS Zenta* turned an event that would have been watched from the side-lines like the ongoing 2nd Boer war into an event where the multi-ethnic empire had a vested interest. Even more so where the Croatian press found a vested interest, considering a large proportion of the Austro-Hungarian navy was made up of Croatian sailors from Dalmatia. In this piece I examined the reporting of three representative newspapers. The paper of the government in Zagreb *Narodne novine*, the paper of the middle ground national opposition in Zagreb *Obzor*, and the outright Croatian nationalist opposition paper from the area around the coastal city of Rijeka *Novi list*. While *Narodne novine* and *Obzor* showed signs of sympathy with the Chinese in their struggle against foreign imperial encroachments, they condemned the boxer uprising outright as a "barbaric attack" on "culture", "diplomacy", "international law" and "civilisation". *Novi list* on the other hand, at first followed the same line of reporting in June of 1900. but then changed its tune by July 1900. showing full support of the Chinese and boxers, condemning the allied intervention as imperialist, and lauding the Chinese in their "national uprising". *Novi list* was trying to use the boxer uprising to inspire similar nationalistic sentiments at home and criticised the Croatian people and leaders when such sentiments didn't arise. Both *Obzor* and *Novi list* went out of their way to point out the participation of Croatian sailors in the allied actions against the boxers, criticising any sign where credit was not being given to the Croatians. All papers showed a lack of understanding of international diplomacy, sensationalising every step of the diplomatic process. The crisis in China is mostly framed in the context of the "Great game" for influence taking place between Russia and Britain in Asia at the time. The newspapers report every possible piece of news out of China, even though they are aware of the possible and obvious inaccuracies, impossibilities and sensationalism in the reporting.

Bibliografija

- Bigham, Clive. *A year in China*. (London: Macmillan and Co. 1901.)
- Bassett, Richard. *For God and Kaiser*. New Haven: Yale university press, 2015.
- Coates, Tim. editor, *The siege of the Peking Embassy 1900*. London: Stationery office 2000.
- Cohen, Paul. *History in Three Keys: The boxers as Event, Experience and Myth*. New York: Columbia university press, 1997.
- Fenby, Jonathan. *Povijest suvremene Kine*. Zagreb: Sandorf, 2008.
- Horvat, Josip. *Povijest novinstva Hrvatske*. Zagreb: Stvarnost, 1962.
- Joseph Esherick, *The Origins of the Boxer Uprising* Berkeley: University of California Press, 1987.
- Purcell, Victor, *The Boxer Uprising* Cambridge: Cambridge University Press, 1963.
- Spencer, Jonathan. *The Search for modern China*. New York: Norton & Company, 2013.
- Lipušček, Uroš. "Interpretations of the Chinese boxer rebellion in the Slovenian press at the beginning of the 20th century" *Asian Studies* 1 (XVIII), 2 2013. 35.-49.
- Ouellet, Eric. "Multinational counterinsurgency: the Western intervention in the Boxer Rebellion 1900.-1901." *Small wars & Insurgencies* 20:3-4 2009. 507-527.
- Musee de la Legion d'Honneur et des ordres de chevalrie, "Dekret predsjednika republike 14.12.1900. o imenovanjima u red Legije časti"
- Narodne novine 1.1.1900.-31.12.1901.
- Novi list 1.1.1900.-31.12.1901.
- Obzor 1.1.1900.-31.12.1901.
- Office of the Historian, foreign service institue, United States department of State, Mr. Conger telegram to Mr. Hay Peking December 4th 1900. "Papers relating to the foregin relations of the United states with the annual message of the president transmitted to Congress Demcember 3.1900." (<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1900/d230>)

55 Days at Peking, Redatelj Nicholas Ray, Samuel Bronston Productions, 1963

Fall of Eagles, Episode 9. "Dress Rehearsal" (BBC 1974.)

The Brothers Four "55 days at Peking" 1963.

Prilog

Novine, časopisi i telegrafski uredi i drugi izvori koje su hrvatske novine, i koliko puta, citirale kao izvore, (imena preuzeta kako je napisano u Narodnim novinama, Novom listu i Obzoru):

Britanske: "Agencija Dalziel", "Birmingham post", "Central News"(15), "Daily Chronicle"(11), "Daily Express"(112), "Daily Graphic"(8), "Daily Mail" (119), "Daily News" (58), "Daily Telegraph"(75), "Eastern Telegraph Company", "Evening News"(5), "Financial News", "Fortnightly Review", "Globe"(12), "Laffanova agencija"(8), "Morning Leader"(3), "Morning Post"(96), "Observer"(2), "Pall-mall Gazette"(8), "Reuters"(322), "Standard"(151), "Sunday Special"(3), "Times" (426), "Weekly Despatch"(2), "Westminster Gazette"(5)

Njemačke: "Berlin Harald"(2), "Berliner Anzeiger"(2), "Berliner Neuste nachrichten"(5), "Berliner Tagblatt"(29), "Berlin Post"(2), "Essener General Anzeiger", "Frankfurter Zeitung"(43), "Freismnige Zeitung"(2), "Germania"(5), "Hamb. Borse Halle"(2), "Hamb. Corresp."(2), "Hannoverischer Courier", "Karlsbader Zeitung", "Kolne Volkszeitung"(5), "Kolnische Zeitung"(91), "Kreuzzeitung"(8), "Local Anzeiger"(98), "Magdeburgischer Zeitung"(12), "Militar Wechenblatt", "Muncher Allg. Ztg."(8), "N.W. Tagblatt"(3), "Nat. Lib. Corr.", "National Zeitung"(11), "Neu. Wurzburger Zeitung", "Neusten Nachrichten", "Norddeustche Allg. Ztg."(18), "Ostasiatische Lloyd"(2), "Ostasiatische Rundschau", "Ostasiatische Correspondent", "Reichsanzeiger"(2), "Tagliche Rundschau"(3), "Tunkunfts", "Vorwärts", "Vossische Ztg"(8) "Weserzeitung", "Westphallich Merkur", "Willhelmshavener Tagblatt", "Wolff Telegraph Beureau" (125).

Ruske: "Birševina Vijedomosti"(3), "Journal de St. Petersburg"(4), "Moskovskija Vjedomosti"(4), "Nedjelja"(2), "Novi kraj"(2), "Novo Vremja"(61), "Novosti"(11), "Petersburg Gazet", "Petersburg Harold"(4), "Peterburskaja Vjedomosti"(11), "Praviteljstveni viestnik"(25), "Rosia"(7), "Ruski invalid" (12), "Sjeverni Kurjer"(4), "Sviet"(2), "Vestnik Financov", "Vladin oglasnik"(2), "Vladin viestnik"(3),

Austro-ugarske: "Bud. Corr.", "Budapest Tagblatt", "Edinost", "Egyetertse", "Fredenblatt", "Neue Freie Presse"(30), "Pester Loyd"(10), "Polit. Corr."(166), "Satir", "Vaterland"(2), "Vojnički list", "W. Al. Ztg."(4), "Wiener Abendpost"(20),

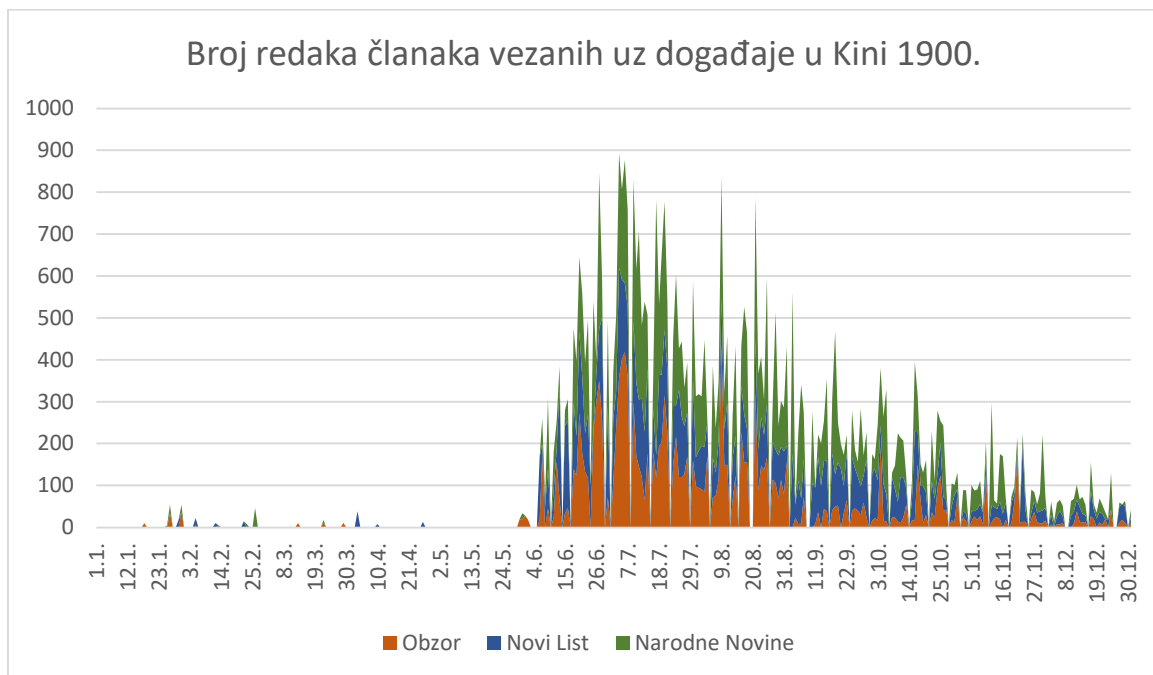
Francuske: "Academie d'medicine", "Agence Havas"(57), "Agence Nationale"(3), "Aurore", "Echo de Paris", "Figaro"(13), "Galuoise"(7), "Journal des debats", "L'monde illustree",

"Liberte", "Matin"(16), "Missions Catholiques", "Patrie", "Petite Gironde", "Rappel", "Revue et Revue des Revue", "Revue parlamentaire et politique", "Siecle"(3), "Soir", "Temps"(24),

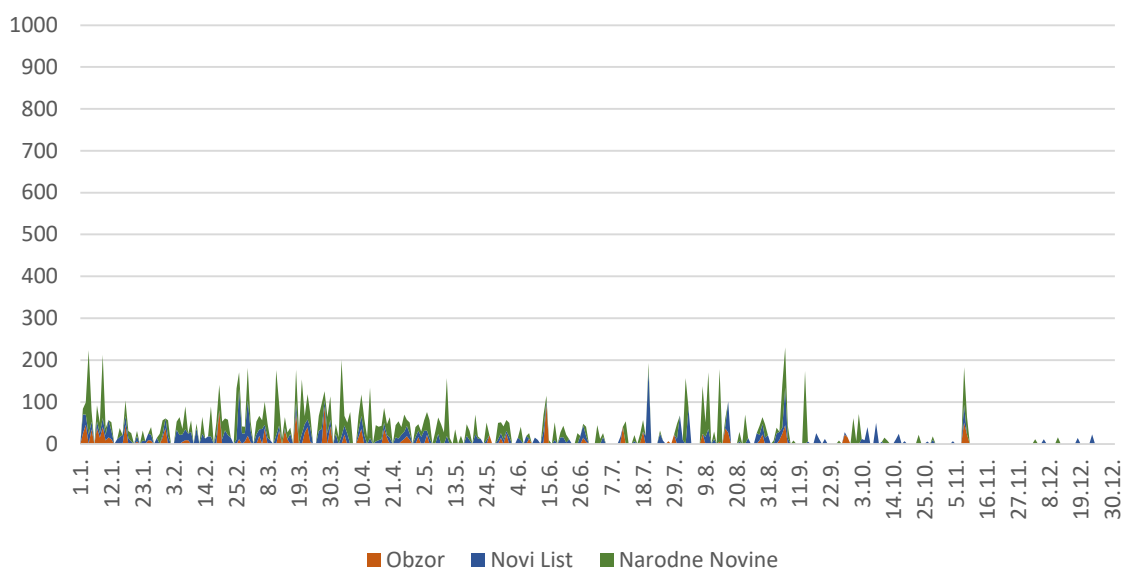
Talijanske: "Agencija Stefani"(26), "Consulta", "Corriere de la serra"(3), "Corriere D'Italia", "Esercito", "Fanffula", "Giorno", "Osservatore Romano"(2), "Popolo Romano", "Tribuna"(24),

Američke: "American Association"(2), "Associated Press"(3), "Evening Journal"(2), "Evening Post"(3), "Journal and advertiser"(3), "Mail and Express", "New York Harald"(51), "New York Journal"(9), "New York Times"(4), "New York tribune"(7). "Sun", "Washington Tribune", "World"(10).

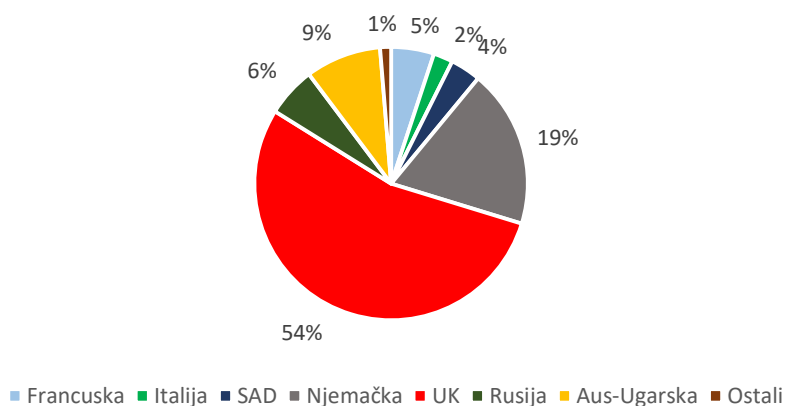
Među "ostalima" ubrajaju se "China Gazzette"/"Kineska Gazetta", "China Mail", "China Merchants Company", "Chinese Reformer", "North China Daily News"(5), "Pekinčke novine" iz Kine. "Great Northern Telegram Company" iz Danske, "Independence Belge"(4), "Messenger de Bruxelles"(2), "Petit Bleu"(2), "Reform" iz Belgije, "Niki-niki", "Nippon" iz Japana. Nisam uspio identificirati 7 izvora zbog teškog identifikacijskog imena ("Nation", "L'Evening News"), zbog toga što novine nisu adekvatno predstavile izvor ili zbog nečitljivosti izvora.

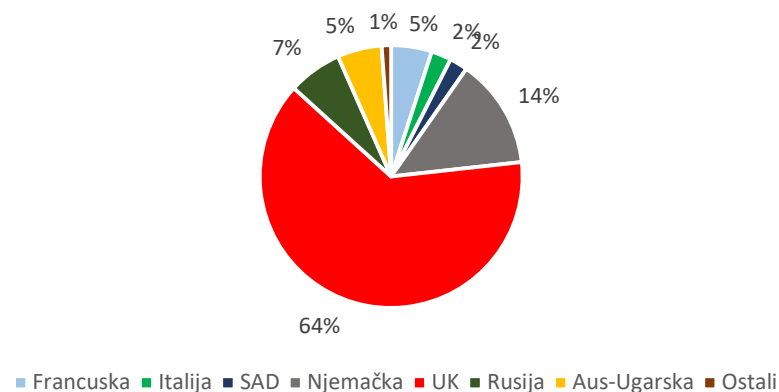
Broj redaka članaka vezanih uz događaje u Kini 1901.

Porijeklo citiranih izvora

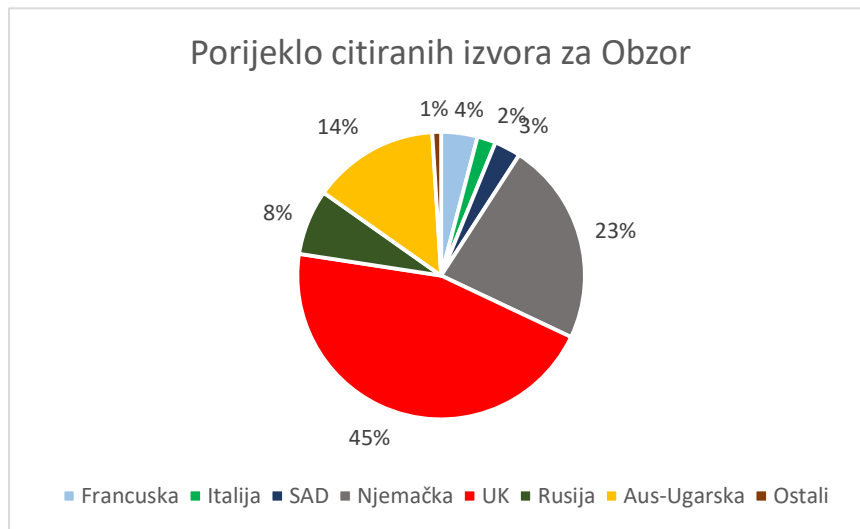

Porijeklo citiranih izvora za Narodne Novine

U Narodnim novinama od 680 citiranih izvora, 432 su bila iz Ujedinjenog kraljevstva, 94 iz Njemačke, 37 iz Austro-ugarske, 45 iz Rusije, 34 iz Francuske, 17 iz Italije, 15 iz SAD-a, 1 iz Belgije, 2 iz kineskih novina na engleskom, i 3 neidentificirana.

U Obzoru od 908 citiranih izvora 412 ih je bilo iz Ujedinjenog kraljevstva, 208 iz Njemačke, 129 iz Austro-ugarske, 67 iz Rusije, 37 iz Francuske, 27 iz SAD-a, 19 iz Italije, 3 iz kineskih novina, 1 iz Danske i 1 iz Belgije, 4 koja se nije moglo identificirati.

U Novom listu, od 1084 citiranih izvora 603 su bila iz Ujedinjenog kraljevstva, 203 iz Njemačke, 73 iz Austro-ugarske, 45 iz Rusije, 65 iz Francuske, 25 iz Italije, 55 iz SAD-a, 7 iz Belgije, 2 iz Japana i 6 iz kineskih novina.

